

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра податків та фіскальної політики

ВАКОЛЬЧУК Наталія Василівна

**Митне адміністрування: теорія та практика
здійснення в Україні / Customs Administration:
Theory and Practice of Implementation in Ukraine**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ФМСзм-21
Н. В. Вакольчук

Науковий керівник:
к.е.н., доцент Г. В. Василевська

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

"__" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ А. І. Луцик

ТЕРНОПІЛЬ - 2021

Зміст

Вступ	3
Розділ 1 ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	6
1.1. <i>Теоретичні основи та сутність митного адміністрування.....</i>	6
1.2. <i>Складові елементи митного адміністрування та їх властивості.....</i>	14
<i>Висновки до розділу 1.....</i>	26
Розділ 2 ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	28
2.1. <i>Практика використання митно-тарифних інструментів та реалізація функцій митного адміністрування в Україні</i>	28
2.2. <i>Аналіз експортного потенціалу України</i>	38
<i>Висновки до розділу 2.....</i>	49
Розділ 3 ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	51
<i>Висновки до розділу 3.....</i>	39
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі глобалізаційний процесів, трансформацій світової економіки та неочікуваних викликів XXI століття, зокрема терористичних загроз, воєнних дій на території багатьох країн та пандемії, пов'язаної з стрімким поширенням коронавірусної хвороби COVID – 19, викликаної вірусом SARS-CoV-2, Україна, як і весь світ, потребує обґрунтованих, глибинно-якісних трансформацій усіх сфер суспільного буття: політичної, духовної, гуманітарної, економічної, соціальної тощо. Усі ці перетворення повинні здійснюватися згідно із завданнями та цілями зовнішньоекономічної стратегії держав, їхньої взаємодії із збереженням національних інтересів кожної з них.

Особливої актуальності набуває проблематика дослідження процесів та результатів митного адміністрування, його інституційно-правового забезпечення та механізмів державного регулювання зовнішньоекономічною діяльністю в Україні.

Зауважимо, що можливості та рамки використання митно-тарифного регулювання як важливого інструменту реалізації фіскальної практики в державі ще не настільки вивчені в нашій країні, щоб досягти позитивних якісних змін та сформувати оптимальну структуру їхнього функціонування й розвитку. Відтак, вважаємо за доцільне здійснити спробу систематизації теоретичної бази стосовно обраної проблеми.

Для детального дослідження обраної проблематики було опрацьовано низку праць фахівців у сфері функціонування та розвитку митного адміністрування в Україні та світі. Ґрунтовний аналіз наукових робіт останніх років довів, що суттєве значення в осмисленні теоретичних аспектів митного адміністрування мають більш прикладні, регулюючі аспекти, що доведено у працях закордонних науковців, зокрема: Р. Коуза, Д. Норта, Р. Мертонна, Г. Саймона, Т. Санталайнена, П. Порене, Т. Сааті, Ф. Фукуями та вітчизняних науковців, таких як В. Антипенко, Г. Василевська, С. Герчаківський,

О. Десятнюк, С. Іванов, А. Крисоватий, й інших учених, які відновили актуальність наукових розробки функціонального аналізу інститутів в системі митного адміністрування.

Ці та інші науковці здійснили фундаментальний і суттєвий внесок у вивченні теоретико-організаційних засад митної справи, дослідження її актуальних проблем, а також систем управління митними процесами та митного менеджменту.

Відтак метою наукової роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів функціонування та розвитку митного адміністрування в Україні задля здійснення ефективної трансформації його механізмів.

Для досягнення поставленої мети, треба з'ясувати ряд важливих питань, пов'язаних з проблематикою магістерського дослідження:

1. Опрацювати теоретичне та інституційне забезпечення митного адміністрування в Україні;
2. Вивчити теоретичні основи та сутність митного адміністрування;
3. Визначити найбільш дієві інструменти митно-тарифного регулювання та охарактеризувати їхні соціально-економічні властивості;
4. Дослідити особливості здійснення митного адміністрування в Україні;
5. Здійснити аналіз вітчизняної практики реалізації зовнішньоекономічної діяльності;
6. Окреслити шляхи вдосконалення механізмів митного адміністрування в Україні.

Об'єктом роботи є фінансово-економічні відносини держави та платників податків у здійсненні митного адміністрування в Україні.

Предметом роботи є митне адміністрування як система державно-управлінських механізмів регулювання митної діяльності в Україні.

Методи дослідження. Теоретичними й методичними підставами написання магістерської роботи є науковий пошук, пізнання, системний підхід

до вивчення економічних процесів і явищ, водночас наукові роботи вітчизняних і закордонних вчених з питань здійснення та розвитку митного адміністрування в Україні.

Задля представлення опрацьованих проблемних питань у магістерській роботі застосовані наступні методи дослідження, як: наукової абстракції – для здійснення теоретичних підсумків та узагальнень; системний підхід – при дослідженні макро- та мікроекономічних показників зовнішньоекономічної діяльності України; економіко-статистичний – з метою здійснення аналізу реальної ситуації митного-тарифного регулювання; табличний та графічний – для здійснення об'єктивної оцінки та наочного відображення статистичних показників схематичного подання теоретико-практичних положень магістерської роботи; експертного оцінювання – використаний з метою отримання відповідей на відповідні запитання експертного опитування.

Інформаційною базою магістерської роботи є первинні документи соціально-економічного, статистичного й облікового характеру звітності митних органів та загальнодержавної статистики, матеріали наукових інформаційно-публіцистичних та наукових видань, нормативно-законодавчі документів, підручники, посібники та інша спеціалізована література з питань митної справи, зокрема здійснення митного адміністрування в Україні. Та за її межами.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження за темою магістерської роботи були представлені та обговорені на науково-практичних конференціях XVIII та XIX Всеукраїнських науково-практичних конференціях студентів та молодих учених «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів», які відбувалися на базі Західноукраїнського національного університету (м. Тернопіль) у 2021 р.

Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. У роботі міститься 6 таблиць та 20 рисунків. Список літератури складається із 53 літературних джерел.

РОЗДІЛ 1

**ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОГО
АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ***1.1. Теоретичні основи та сутність митного адміністрування*

Динамічний розвиток міжнародних стосунків та сучасні трансформації глобального світу визначають конкретні плани щодо формування, організації та розвитку національних митних систем кожної країни. Відтак, еволюційний поступ України за останні десятиліття окреслив чіткий євроінтеграційний вектор та вступ до Північноатлантичного альянсу (НАТО), що зафіксовано у Конституції України [13, с. 50 с.]. Власне, ця декларація засвідчила необхідність тотального переформатування усіх без виключення сфер суспільного життя країни, здійснення системних змін у частині державного управління економіки.

Низка змін, пов'язаних з адміністративно-територіальною реформою, фінансово-бюджетною децентралізацією, фіскальні реформи тощо – чинять системний вплив на формування сучасності України, яка розвивається на тлі російсько-української війни та глобальної пандемії. Самі ці перестороги наштовхують на необхідність створення максимально дієвих фіскальних запобіжників у забезпеченні фіскальної безпеки, у тому числі, митної безпеки держави. Таким чином, особливої уваги заслуговують актуальні питання модернізації умов та механізмів удосконалення митно-податкової політики загалом та формування дієвої системи митного адміністрування, що узгоджуються з вимогами сучасних національних внутрішніх та зовнішніх небезпек. Саме таке бачення стратегічно передбачає наявність стабільності більшості економічних процесів, а це є можливим, з-поміж іншого, за впровадження принципів якісного та ефективного митного адміністрування й адміністрування митних платежів. Відтак, квестія формування відповідної системи адміністрування у сфері митних платежів є однією з особливо дискусійних аргументів у межах реалізації державного регулювання та взаємодії

митних органів з іншими органами, структурами, організаціями на загальнодержавному та міждержавному рівнях.

У ході обговорення теоретико-прикладних аспектів та особливостей митного адміністрування в Україні та визначення досліджуваної категорії фахівцями, насамперед, варто проаналізувати тлумачення дефініції «адміністрування». Зазначений термін в науковій концепції виник з англійської «administration» та означає управління, організацію, виконання та контроль в ході певного процесу [10, с. 32]. У ширшому тлумаченні – це організаційно-розпорядча діяльність керівників та органів управління, яка здійснюється через розпорядження та накази [19, с. 159-164]. Загалом щодо державного управління, то термін «адміністрування» окреслюють «як взаємовплив суб'єкта управління та носія влади на суспільні процеси та відносини відповідно до суспільно-значущих функцій і повноважень» [2]. При цьому, у більш локальному розумінні дефініцію можна трактувати, виходячи із двох аспектів з двох сторін – як здійснення професійної діяльності державними службовцями в межах виконання рішень та постанов уряду, та як опрацювання, вивчення і упровадження напрямів реалізації державної політики. В широкому розумінні, адміністрування визначається як система управління, яка включає в себе адміністративні інститути відповідно до визначеної структури влади [2]. Таким чином, механізми адміністрування у державному регулюванні, митне адміністрування як одну із його складових, можна трактувати як локальну адміністративну підсистему у складі адміністративного державного регулювання.

Беручи до уваги різноманітні підходи щодо визначення терміна «адміністрування», розглянемо найбільш поширені з них, використовуваних у контексті фіскальної теорії, адже саме вона об'єднує питання державного управління та регулювання митно-податковими процесами (Табл. 1.1).

Як бачимо з таблиці, підходи науковців до визначення терміна «податкове адміністрування», «адміністрування податків і зборів» є доволі різноманітними, хоча й характеризують одні і ті ж процеси фіскальної практики. Проте сходяться

вони на державному регулюванні відповідних механізмів як податкового, так і митного значення, що базується на чітко визначених нормах права.

Таблиця 1.1.

Наукові підходи щодо тлумачення науковців-економістів щодо трактування понять «податкове адміністрування» та «адміністрування податків, зборів та платежів»

Автор	Трактування
А. Селіванов [42, с. 34-38.]	Адміністрування податків – це правовідносини, що складаються у сфері здійснення уповноваженими державними органами заходів з погашення податкового боргу і передбачають застосування методів владно-примусового характеру до платників податків.
А. Іванов [17]	Податкове адміністрування визначається як регламентована законами та іншими правовими актами організаційну та управлінську діяльність уповноважених державних органів та інших уповноважених законами суб'єктів щодо забезпечення виникнення, зміни і припинення податкового обов'язку і забезпечення надходження податків до бюджетної системи.
Л.Абрамчик [1, с. 12-15.]	Податкове адміністрування визначається як своєрідний механізм управління в податковій сфері, як повсякденну діяльність податкових органів та їх посадових осіб, що забезпечує своєчасну та повну сплату платниками податків до бюджетів податків, зборів та інших обов'язкових платежів.
А. Крисоватий [22]	Центральною проблемою податкового адміністрування визначає прийняття ефективних управлінських рішень у процесі прийняття та реалізації податкової політики держави. Метою державного податкового менеджменту є створення та забезпечення функціонування ефективної податкової політики.
Т. Проценко [38]	Податкове адміністрування розглядається як сукупність методів, прийомів і засобів організаційного забезпечення, за допомогою яких органи державної виконавчої влади надають функціонуванню податкового механізму заданий законом напрям і координують податкові дії при суттєвих змінах в економіці та політиці.
В. Мельник [53]	Адміністрування податків – це управлінська діяльність органів державної виконавчої влади, яка пов'язана з організацією процесу оподаткування, засновується на державних законодавчих і нормативних актах та використовує соціально зумовлені і сприйняті правила. Адміністрування податків визначається не лише як управлінська
Василевська Г. [6]	Податкове адміністрування – це процес, який забезпечує, координує і регулює роботу органів державної податкової служби і платників податків (у сфері організації їх діяльності з моменту реєстрації суб'єкта господарювання як платника

	податку, включаючи контроль за його діяльністю, аж до моменту зняття його з обліку як платника податку включно).
В. Барабанова [4]	Податкове адміністрування – це діяльність публічно-правового характеру податкових і митних органів щодо формування державних доходів, а й суб'єктів господарювання з метою реалізації положень Податкового кодексу.
О.Бандурка, В.Панікаров [3]	Податкове адміністрування – сукупність норм (правил), методів, засобів і дій, за допомогою яких спеціально уповноважені органи держави здійснюють управлінську діяльність у податковій сфері, спрямовану на контроль за дотриманням законодавства про податки та збори (обов'язкові платежі), за правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю надходжень у відповідний бюджет інших обов'язкових платежів та притягнення до відповідальності порушників законодавства.
Е. Проскура [37 с. 195-201.]	Податкове адміністрування – це нормативно регламентована організаційно-розпорядча діяльність повноважних державних органів у сфері управління процесами оподаткування з метою забезпечення виконання вимог податкового законодавства учасниками податкових відносин.

Джерело: складено автором на основі: [1; 42; 17; 22; 38; 53; 6; 4; 3; 37].

Стосовно митного адміністрування, то науковці не виділяють його окремим елементом, оскільки загалом цей термін передбачає низку аналогічних з податковим адмініструванням інструментів, задіяних у податковій роботі (до прикладу тих самих податків: ПДВ, Акциз), за виключенням того, що стосуються митної сфери. Позаяк митні органи – це ланка державної виконавчої влади, яка регулює надходження мит, ПДВ, акцизного податку, а також інших митних платежів. Відтак, митне адміністрування, також є частиною загального фіскального процесу, що забезпечується державними органами виконавчої влади.

Водночас, треба зауважити, що за наявності чіткого розподілу податкового і митного законодавства, зокрема митного і податкового кодексів України, варто звернути увагу на деталізацію термінологічного апарату, адже неодноразово правові колізії відбуваються саме через неузгодженість, або відсутність певних термінів, які покликані вносити ясність у певні дискусії й спори, що вирішуються у правовому полі.

Сучасні законотворці та правники не визначилися у розробці та запровадженні єдиної загальноприйнятої концепції впровадження адміністративних фіскальних заходів, які окремо взяті науковці і практики синтезують у єдиний концепт. Відтак, необхідно виокремити термін «митне адміністрування» задля можливості більш ґрунтовного та максимально об'єктивного дослідження обраної нами проблематики. Таким чином, у період агресивного формування нових політико-економічних кордонів на сучасній мапі світу, як з економічного, так і безпекового пункту бачення, питання митного адміністрування варто досліджувати і розпочати з його смислового наповнення, оскільки однозначного розуміння цього терміна в науковій та законодавчій літературі не існує.

Відсутність загальноприйнятого підходу до вирішення поставлених завдань, систематизації методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підсилює наявні проблеми, що виникають при здійсненні митного контролю, так як відсутність єдиної класифікації ознак використовуваних заходів із точки зору їх впливу на суб'єктів (учасників ЗЕД) і об'єкти ЗЕД, значно ускладнює проведення митних формальностей як для працівників митних органів, так і інших, зацікавлених осіб.

Як правило, терміном «митне адміністрування» визначають взаємопов'язані та взаємно доповнювані значення:

- 1) систему знань, умінь та навичок щодо управління митною справою держави;
- 2) нормативно обмежену діяльність фіскальних органів стосовно забезпечення митних платежів ;
- 3) Схожість донедавна використовуваного виразу «організаційна та контрольна-економічна робота фіскальних органів»;
- 4) засвідчені та узгоджені нормами митного права процедури з розрахунків, сплати і перерахунку митних платежів.

Таким чином, митне адміністрування, як певний вид надання державою певних послуг з обслуговування суб'єктів ЗЕД, розглядає М. Морозова, де

авторка виокремлює дію основних засад надання державних послуг у митній сфері:

- законність надання митних послуг;
- презумпція безоплатного надання державних послуг;
- мінімально можливі терміни надання державних послуг;
- застосування принципу «єдиного вікна» та електронних технологій [31, с. 72].

З пункту бачення надання певної державної послуги, митне адміністрування необхідно визначати як сукупність методів та засобів державного регулювання зовнішньо-господарських процесів. Крім цього, через митний кордон держави переправляються товари особистого користування (до прикладу, алкоголь, ліки, тютюнові вироби тощо), які не є товарами комерційного призначення, проте обмеження на їх ввіз чи вивіз з країни існують. Таким чином, вважаємо дещо звуженим трактування досліджуваного поняття автором.

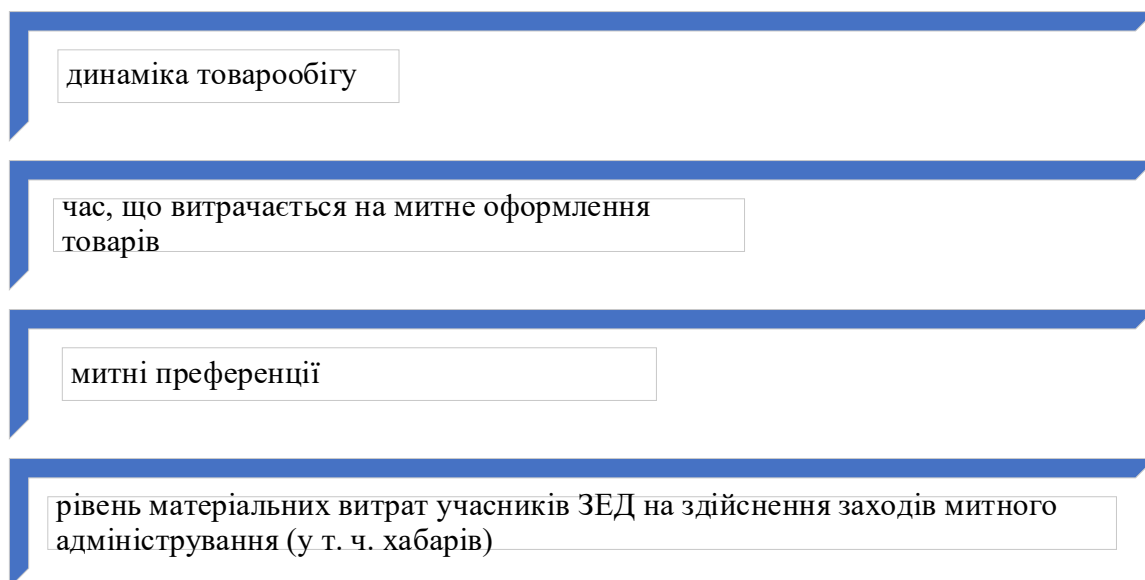
Окрім цього митне адміністрування трактують як вид державного адміністрування у сфері забезпечення митної справи. Водночас, митне адміністрування визначається як окрема складова системи державного управління. З точки зору функціональності, митне адміністрування являє собою реалізацію комплексу певних заходів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньо-економічної діяльності, які забезпечують реалізацію митної політики держави [34, с. 95]. Водночас, реалізація таких заходів здійснюється шляхом систематизації митних процедур у певні групи, що характеризуються функціональною гомогенністю і забезпечують певну послідовність виконання митних формальностей.

Науковці визначають дві основні моделі митного адміністрування:

- 1) процедурна модель, що представляє собою синтез певних дій фіскальних органів, пов'язаних із митним очищенням товарів;
- 2) суб'єктна модель, що відображає інституційні елементи митного адміністрування [18, с. 52].

Спроби України укріпити свої позиції на світових ринках забезпечило її співпрацю з найбільш значними інтеграційними об'єднаннями. За таких умов, формування власних дієвих механізмів митного адміністрування та його розвиток відіграє важливу роль в інтегруванні нашої країни у геоекономіку.

Вивчаючи митне адміністрування варто звернути увагу на ключові елементи його реалізації (рис 1.1).

Рим. 1.1 Основні елементи митного адміністрування

Джерело: складено автором на основі [53].

Загалом усі елементи митного адміністрування споріднені та чинять один на одного взаємний вплив, не дивлячись на те, що митному адмініструванню як окремому процесу, притаманна самостійність та системність у суспільних відносинах. Динаміка товарообороту визначає функціональне навантаження, що безпосередньо чинить вплив на затрати часу при митному оформленні товарів. Нераціональний розподіл такого навантаження веде до низки деструкційних факторів, які, як правило, призводять до погіршення роботи митних органів, втрати довіри громадян до відповідних структур, а також погіршення іміджу держави у міжнародному контексті.

Застосування митних преференцій, у тому числі митних пільг, розглядається у двох аспектах. З одного боку, сприяє захисту національного товаровиробника, забезпечує соціальну складову щодо наявності в державі

товарів, які не мають аналогів виробництва на митній території України, з іншого – послаблюють мотивацію суб'єктів ЗЕД у забезпеченні якості виготовленої продукції, скорочують обсяги надходжень до державного бюджету.

Окрім цього, важливим елементом митного адміністрування є рівень матеріальних втрат учасників ЗЕД на здійснення відповідних заходів, враховуючи корупційну складову, адже будь-який бізнесмен чітко прораховує власні вигоди та страти, які пізніше стають тягарем потенційних споживачів його продукту.

Таким чином, проблеми, пов'язані з практичною реалізацією кожного з них детермінує на процесі митного адміністрування загалом. Кожен із зазначених елементів процесу адміністрування формує питомий резерв інтеграційної дієвості України у більшість господарських процесів, застосування яких спонукає ефективній організації контролю за зовнішньоекономічними операціями та збереження митної безпеки загалом. Комплексність та системність досліджуваного поняття полягає у тому, що існують законодавчо визначені заходи, які проводяться митними органами. Поряд з цим, з функціонування позиції суб'єктів ЗЕД - митне адміністрування розглядається як дотримання вимог чинного митного законодавства, норм, правил щодо переміщення товарів через митний кордон. Водночас, така позиція не враховує наявні факти приватних поїздок та перетину кордону громадянами країни, або з метою транзиту. Отож, ми пропонуємо, митне адміністрування розглядати як комплекс заходів, що здійснюються фіскальними органами у галузі державної митної справи, а також суб'єктами ЗЕД, для досягнення ефективного здійснення міждержавних комерційних операцій та приватного переміщення товарів через митний кордон держави у тому числі.

Таким чином, враховуючи усі вище перелічені аспекти, згідно наших переконань, вважаємо, що митне адміністрування варто розглядати як систему ефективного управління держави у галузі митної справи, за допомогою якої реалізуються правоохоронна, безпекова та фіскальна функції митних органів, підвищуються надійність та якість здійснення митних формальностей.

Узагальнюючи, варто сказати, що поляризація специфіки обраної проблематики дослідження, полягає на різноплановості впроваджуваних владою заходів впливу, з одного боку це реальна можливість регулювати міжнародний бізнес, а з іншого – навпаки утруднює здійснення митного контролю.

1.2. Складові елементи митного адміністрування та їх властивості

Впровадження дієвих механізмів митного регулювання на тлі проведення масштабних фіскальних реформ щодо реорганізації відповідних органів засвідчили необхідність удосконалення процесів митного адміністрування, адже саме з ними пов'язані фіскальна, регулятивна та безпекова функції митної справи в державі. У нинішній політико-економічній ситуації, що склалася в Україні за останні роки, одним з основних завдань є вдосконалення чинної системи адміністрування митних платежів, гармонізація норм митного права з країнами-учасницями Європейського Союзу, а також забезпечення дієвих та ефективних заходів щодо здійснення митного адміністрування загалом.

Наукові напрацювання фахівців, теоретиків та практиків у галузі митної справи, визначили потребу в ґрунтовному дослідженні складових елементів митного адміністрування, які тісно взаємопов'язані між собою та чинять відповідний взаємовплив на усі структурні ланки митних механізмів.

Насамперед необхідно окреслити низку основних компонентів митного адміністрування, серед яких [11]:

- організаційно-інституційний напрям (обґрунтовує наявність відповідних умов забезпечення ефективності і формування цілеспрямованої діяльності митних органів);

- контрольний напрям (забезпечує реалізацію контрольної функції митних органів, спрямованої на здійснення моніторингу та контролю щодо правильності нарахування й вчасності сплати митних платежів з дотриманням чіткого порядку їх надходжень до бюджету);

- функціональний напрям (ґрунтується чіткому визначенні та ефективному застосуванні інструментів митного регулювання й організації процедури справляння митних платежів, методами, визначеними чинним законодавством);

- правовий напрям (передбачає визначення й систематизацію юридичних норм права як базової основи для реалізації митного адміністрування);

- релятивний напрям (забезпечує розробку та впровадження автоматизованих комунікативних систем обміну інформацією стосовно розрахунку, справляння й фактичного надходження митних платежів до бюджету, результатом чого є оптимізація системи адміністрування, її адаптація до відповідних умов, спрощення та зменшення можливих ризиків).

Реалізація митної політики у межах визначених напрямів митного адміністрування передбачає наявність низки важливих функцій, притаманних досліджуваному процесу. Таким чином, треба зазначити, що митне адміністрування, як частина управлінських дій митних органів наділений певними функціями (рис. 1.2), до переліку яких треба зарахувати фіскальну, регулятивну та контрольну.

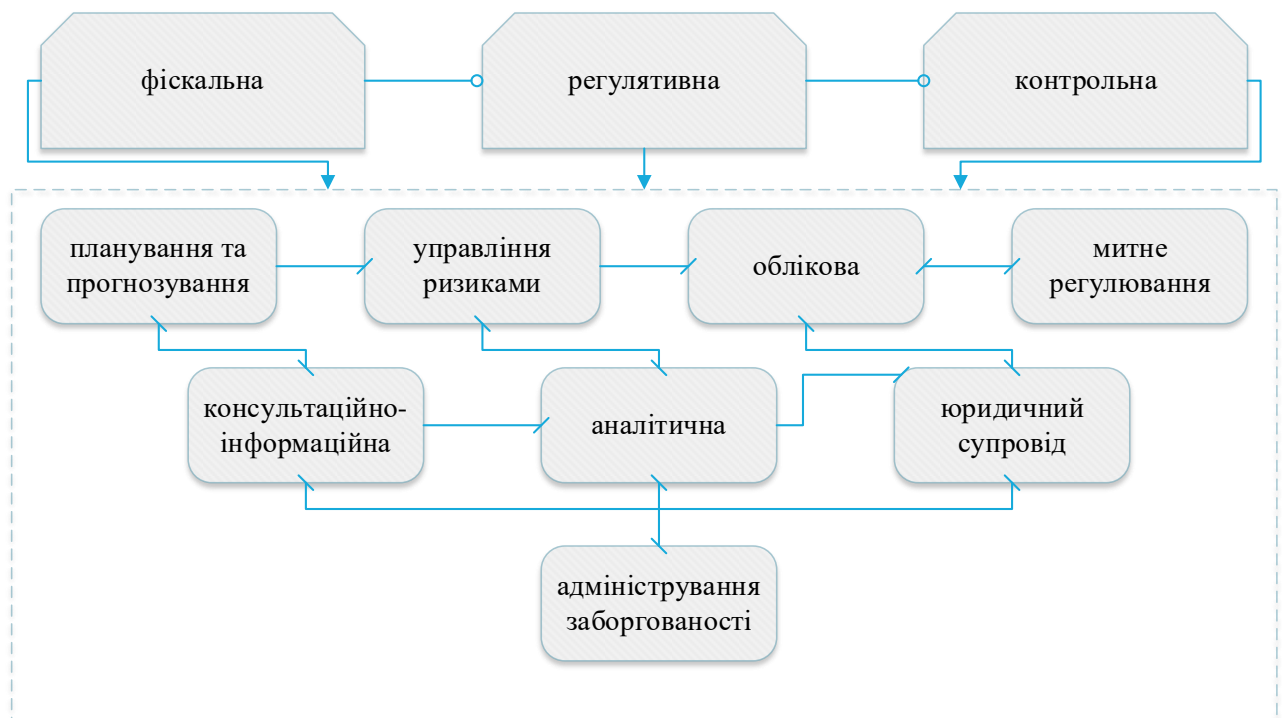

Рис. 1.2. Функції та підфункції митного адміністрування

Джерело: складено автором на основі [17; 22].

При цьому не варто применшувати значення підфункцій, таких як (див. рис. 1.2), які дозволяють більш детально дослідити процеси митного адміністрування з метою їх удосконалення та модернізації. Таким чином, розглянемо найбільш виражені з них:

- планування та прогнозування – підфункція, яка передбачає використання конкретних способів та прийомів, за допомогою впровадження яких можна визначити значення показників стратегічних програм та планів митної діяльності [37, с. 195-201], яку необхідно розвивати й системно покращувати. Адже саме ця підфункція дасть можливість удосконалити наступну підфункцію:
- управління ризиками, яка полягає у впровадженні дієвих механізмів запобігання та протидії основним ризикам, що є наявними, або можуть виникнути у процесі справляння митних платежів;
- облікова – підфункція, у свою чергу, ґрунтується на забезпеченні дієвої та прозорої облікової політики при розрахунку та справлянні митних платежів.

Вищезазначені підфункції взаємодіють та водночас забезпечують дієвість таких підфункцій як:

- митне регулювання. Саме така підфункція реалізується шляхом комплексу «заходів цілеспрямованого владного впливу в різних формах на учасників зовнішньоекономічної діяльності, метою якого є забезпечення дотримання рівноваги між приватними інтересами та інтересами держави при формуванні доходів бюджету від митних податків і зборів, створення умов для вільного переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон у межах чинних міжнародних договорів України, а також сприяння розвитку національної економіки» [1, с. 12-15.].
- консультаційно-інформаційна – підфункція, що забезпечує консультування та роз'яснення певних технологічних та нормативно-правових питань для платників митних платежів, а також різноманітних особливостей дії механізму їх справляння та нормативно-правових умов

його дії. Зазначена підфункція дає можливість забезпечити розвиток модернізацію та удосконалення елементів митної служби щодо її формування як консультцентру та, безпосередньо, суб'єкта пропозиції інформаційних послуг, а, попри це, дає можливість сформуванню тісних зрозумілих взаємовідносин держави та суб'єктів ЗЕД або громадян;

- аналітична – підфункція, реалізується із здійсненням аналітичної роботи та наданням об'єктивної повномасштабної оцінки діяльності митних органів за моніторинговий період задля визначення основних недоліків та оцінки своєї діяльності з виокремленням позитивних та негативних аспектів здійснення своєї роботи;
- юридичний супровід – підфункція, пов'язана із необхідністю застосування норм митного права, а також посилення якісної роботи митної служби та юридичного обґрунтування дій митних органів;
- адміністрування заборгованості – підфункція, пов'язана з реалізацією боргової політики та дій митної служби в щодо управління борговими зобов'язаннями у тому числі, платників податків, які працюють у міжнародній площині.

Надалі, розглядаючи основні елементи митного адміністрування, звернемо увагу на ключові засоби митної служби у перебігу реалізації регулятивної функції цього процесу та розглянемо інструменти тарифного та нетарифного регулювання. Таким чином, основною ціллю реалізації митного адміністрування повинне стати ключове - забезпечення оптимального середовища для залучення інвестиційних коштів до України, забезпечення митної безпеки країни та відстоювання протекціоністських інтересів держави. Таким чином, попередньо зазначені функції, митні органи у своїй практиці реалізують шляхом використання певних інструментів (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Інструменти митного регулювання

Джерело: складено автором на основі: [11].

Отже, до інструментів митно-тарифного регулювання необхідно віднести:

- ставки податків та митних зборів, визначенні чинним законодавством України;
- облік суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності – платників митних платежів та акредитація митних органів;
- методи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності – протекціоністські заходи - обмеження чи заборони, які скеровуються на захист національного товаровиробника та вітчизняних ринків;
- податковий консалтинг;

- методи розрахунку митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України;
- оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України;
- тарифні преференції щодо сплати митних платежів;
- контроль за трансфертним ціноутворенням та коригування податкових зобов'язань;
- контролінг – система засобів керування фіскальною компонентою органів митної служби [11].

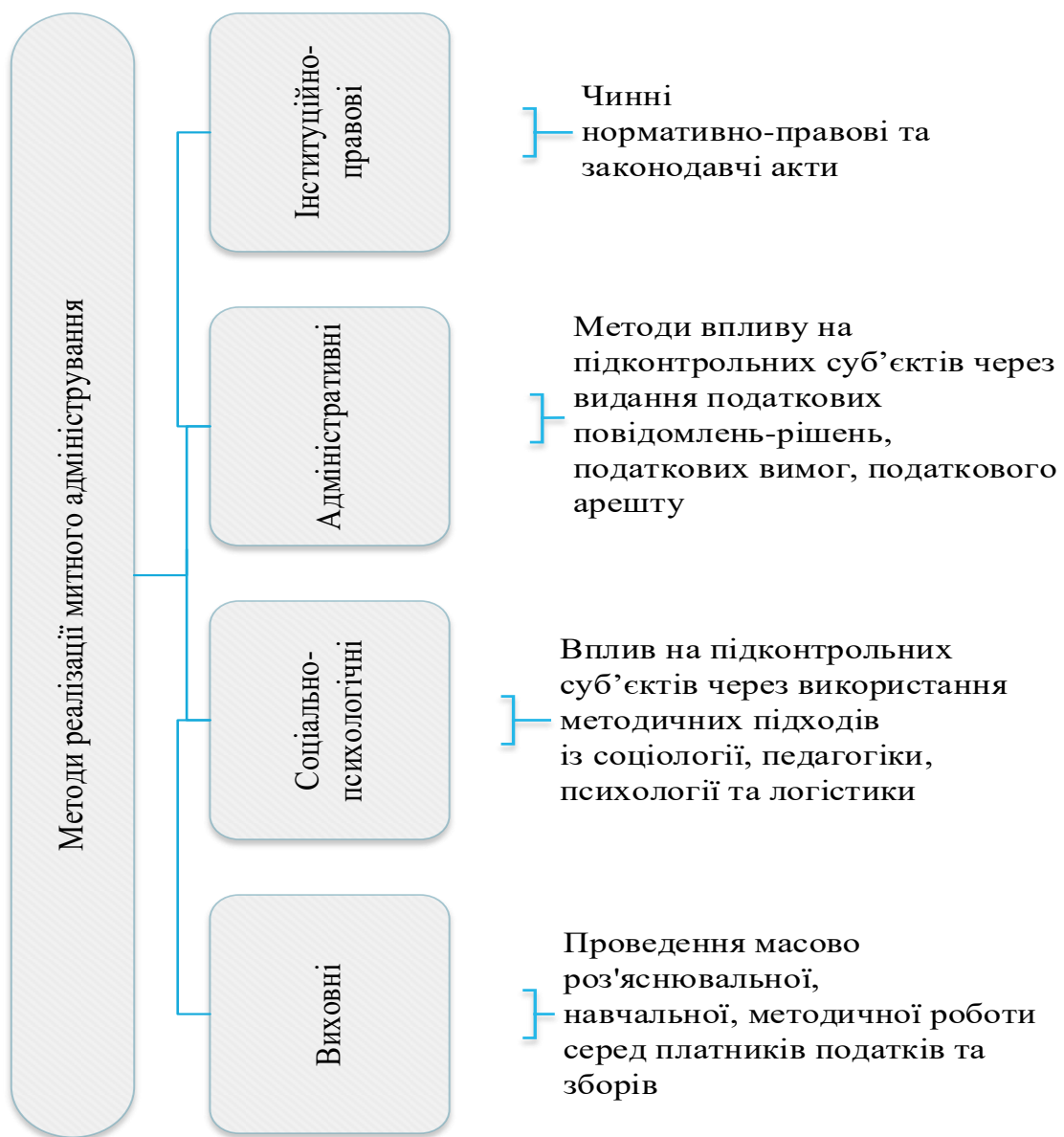

Рис. 1.4. Методи реалізації митного адміністрування

Джерело: складено автором .

Будь-які налагоджені процеси відбуваються з використанням напрацьованих та узгоджених методів. Митне адміністрування теж забезпечується відповідним інструментарієм, тому важливим кроком у теоретичному розумінні його сутності є визначення його методів (рис. 1.4).

На рис. 1.4 продемонстровано найважливіші групи методів реалізації митного адміністрування. Треба звернути увагу на застосування тих методів митного адміністрування, які надають можливість реалізовуватися основним функціям митного адміністрування у практичній площині. Водночас методи досліджуваного процесу спрямовані на попередження та профілактику ймовірних ризиків у митній сфері, що забезпечує зменшення або повне недопущення випадків ухилення й уникнення від сплати митних зобов'язань. У цьому контексті треба виділити, насамперед, методи контролю за правильністю й своєчасністю сплати митних платежів, у тому числі і мита.

Інституційне засвідчення справляння митних платежів виконується на державному рівні у вигляді представницьких структур органів виконавчої влади та управління, а також бізнесу, громадських об'єднань і організацій та безпосередньо громадяни. Одним із основних питань є з'ясування способів їх взаємного впливу на соціально-економічні процеси, що сприяють розвитку партнерських відносин між державою-бізнесом-громадянами.

Інституційно-правова система заходів впроваджується через низку формальних юридичних обмежень, що регламентують діяльність структурних та інфраструктурних інституцій у сфері митної справи. Така діяльність спрямована на здійснення заходів щодо взаємної дії, організації, верифікації даних, моніторингу показників та контролю, а також інших функціонально-розпорядчих системних дій, базовим завданням яких є покращення здатності митних органів адмініструвати й акумулювати надходження митних платежів та забезпечити стабільність фінансової системи країни та її регіонів.

Важливим елементом у системі митного адміністрування є експертна оцінка щодо розмитнення, також оцінка митної вартості та ведення контролю за кодуванням товарів задля забезпечення повного обсягу сплати митних платежів

та правильності їхнього розрахунку. Визначення митної вартості - є важливим інструментом митного адміністрування щодо визначення митних зобов'язань платника. Митна вартість є ключовою підставою для розрахунку митних платежів під час переміщення товарів чи послуг через митний кордон України.

Запровадження нескладних чітко-сформованих норм і правил у визначенні митної вартості товарів дає можливість забезпечити дієву систему контролю за їх дотриманням, що у свою чергу, дякуючи безпомилковому розрахунку бази оподаткування експортованих (імпортованих) товарів, здійснить можливість виконання митно-податкових зобов'язань у повному обсязі. Ігнорування та некваліфікований підхід до визначення митної вартості товарів призводить до ризиків ухилення чи уникнення від сплати податків суб'єктами ЗЕД.

На результат надходжень митних платежів до бюджету, разом із визначенням митної вартості товарів також чинить вплив встановлення країни походження товару та кодифікація товарів при переміщенні через митний кордон. Якщо мають місце недостовірні документи, зокрема фальсифікація сертифіката про країну походження товарів або неправильна класифікація товарів, тоді фіксується заниження ставки імпортного мита, що, відповідно, впливає на зменшення обсягів податку на додану вартість (ПДВ) із ввезених в Україну товарів.

Одним з найбільш дієвих способів контролю щодо встановлення митної вартості товарів вважається автоматизована система управління ризиками, використання інформаційно-комунікаційних технологій у митному адмініструванні, а також розвиток цифровізації відповідних процесів. Міжнародна практика засвідчує ефективність таких модернізованих систем як Багатофункціональна система «електронна митниця», використання низки програмно-інформаційних комплексів, таких як сучасна «Система управління ризиками», «Митний пост-аудит»). Використання цієї системи здійснюється відповідно до міжнародних норм здійснення митного адміністрування (Табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Міжнародні запобіжники щодо усунення ризиків у митній сфері

Назва	Зміст документа	Документ
Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Київська конвенція, 1973 р.) [30].	Прагнення усунути розбіжності у митних правилах і процедурах Договірних Сторін, що можуть перешкоджати розвиткові міжнародної торгівлі та інших видів міжнародного обміну, зробити вагомий внесок у розвиток такої торгівлі та обміну шляхом спрощення і гармонізації митних правил і процедур, а також шляхом стимулювання міжнародного співробітництва, забезпечити значні переваги від спрощення умов міжнародної торгівлі, можуть бути досягнуті без шкоди для відповідних стандартів митного контролю.	№ 995_643. Прийняття від 05.03.2011
Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації (2005 р.) [38]	Ратифікація Рамкових стандартів СОТ значною мірою розширює наші можливості у сфері контролю фізичного переміщення товарів у світовому масштабі. Я наполегливо закликаю всі країни-члени СОТ найближчим часом вжити необхідних кроків у з метою початку міжнародного застосування даних Стандартів. Крім підвищення рівня безпеки шляхів товарних поставок, Рамкові стандарти забезпечують значні вигоди всім учасникам даного процесу, що полягають у зниженні витрат, підвищенні надійності ланцюгів товарних поставок та уніфікації практичних Процедур	№976_003, Прийняття від 01.06.2005
Компендіум з управління ризиками СОТ (WCO Customs Risk Management Compendium) [20].	структурований та систематичний спосіб управління ризиками, що є одним із ключових засобів для митних адміністрацій, щоб краще задовольнити вимоги операційного середовища 21-го століття, в якому митні адміністрації намагаються подолати ризики, де б вони не були виявлені, і якомога частіше в ланцюжку поставок.	(EC0631EAE1b) Annex I to Doc. EC0631E
Угода про спрощення процедур торгівлі СОТ [48].	Протокол про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі. Угода про спрощення процедур торгівлі	№981_053, Ратифікація від 04.11.2015, підстава - 745-VIII
Митний кодекс Союзу щодо управління ризиками, прийнятий відповідно до Регламенту (ЄС)	Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу- документ, що є засобом документування і не має юридичної сили. Установи Європейського Союзу не несуть жодної відповідальності за його зміст.	№984_009-13, Прийняття від 09.10.2013

№ 952/2013 Європейського Парламенту та Ради від 9 жовтня 2013 року [27]	Автентичні версії відповідних актів, включно з їхніми преамбулами, опубліковані в Офіційному віснику Європейського Союзу	
---	--	--

Джерело: складено автором на основі [30; 38; 20; 48; 27].

Саме ці документи є основним джерелом розвитку співпраці митних органів України з іноземними партнерами у сфері регламентування, адміністрування митних норм та правил, а також забезпечення митної безпеки та формування позитивного іміджу країни на демократичних засадах правової держави. Ратифікуючи зазначені документи, Україна визнала свою приналежність до європейської спільноти та активно налагоджує співпрацю з митними органами інших країн у сфері здійснення митного адміністрування.

Водночас, поряд із важливими офіційним юридичним забезпеченням міжнародного значення, нашою державою прийнято і затверджено низку національних нормативно-правових документів, які регламентують управління наявними та ймовірними митними ризиками та забезпечують розвиток міжнародної співпраці (Табл. 1.3).

Таблиця 1.3.

Вітчизняні нормативно-правові документи, що регулюють питання управління митними ризиками в Україні

Назва	Зміст документа	Документ
Митний кодекс України [28]	Законодавство України з питань митної справи складається з Конституції України, цього Кодексу, інших законів України, що регулюють питання, зазначені у статті 7 цього Кодексу, з міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також з нормативно-правових актів, виданих на основі та на виконання цього Кодексу та інших законодавчих актів.	№ 4495-VI, від 21.11.2021

<p>Стратегія розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року. «Про розвиток системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року» (Розпорядження КМУ) [45]</p>	<p>Визначення шляхів розвитку та вдосконалення діючої в Україні системи управління митними ризиками з урахуванням Митного кодексу України, кращої міжнародної практики та законодавства ЄС щодо управління ризиками, Компендіуму з управління ризиками Всесвітньої митної організації, рекомендацій іноземних експертів (зокрема, представників митної місії Міжнародного валютного фонду, проекту Twinning «Підтримка Державної фіскальної служби України у розвитку елементів інтегрованого управління кордонами у митній сфері») для побудови сучасної, гнучкої, багатофункціональної системи управління митними ризиками, яка наповнюватиметься як на центральному, так і на регіональному рівні.</p>	<p>№978-2017-р, Прийняття від 27.12.2017</p>
<p>Наказ «Про затвердження Концепції створення, упровадження і розвитку системи аналізу та керування ризиками та Положення про систему аналізу й селекції факторів ризику при визначенні окремих форм митного контролю» [32]</p>	<p>Положення визначає порядок застосування системи аналізу й селекції факторів ризику, які можуть призвести до порушень законодавства України з питань митної справи при здійсненні митних процедур. Система аналізу й селекції факторів ризику при визначенні окремих форм митного контролю є складовою частиною системи аналізу та керування ризиками</p>	<p>Наказ, Положення №435 від 27.05.2005</p>
<p>Програма економічних реформ на 2010 - 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [36]</p>	<p>Програма розроблена на виконання поставленого Президентом України завдання з відновлення економічного зростання й модернізації економіки країни.</p>	<p>Перелік, Програма від 02.06.2010</p>
<p>Концепція реформування діяльності митної служби України «Обличчям до людей» [21]</p>	<p>визначення оптимальної організації митної служби України, спрямованої на підвищення ефективності, надійності та усталеності її діяльності; визначення основних завдань з реформування та модернізації, окреслення орієнтирів і засобів для досягнення стратегічних цілей та очікуваних результатів.</p>	<p>№0019342-10, від 29.10.2010</p>
<p>Митні прототипи ЄС (Customs blueprints: pathways to better Customs) [29]</p>	<p>Митні прототипи мають на меті допомогти покращити оперативну спроможність митних служб шляхом встановлення стандартів</p>	<p>EU Commission</p>

	досягнень у ключових сферах, включаючи вимірювані показники. Їх можна	
	використовувати як еталон для вимірювання недоліків і планування подальших покращень. Митні прототипи допомагають Комісії ЄС та країнам ЄС у координації та цільовому наданні допомоги митним адміністраціям країн, що не входять до ЄС, зокрема країн розширення та інших сусідніх країн.	

Джерело: складено автором на основі [28; 45; 32; 36; 21; 29].

У деяких випадках основну роль у розрахунках митних платежів відіграють експертні підрозділи Спеціалізованої митної лабораторії з питань експертизи та досліджень Держмитслужби [43]. Послуги експертної лабораторії застосовують у митній практиці, що забезпечує чіткість і правильність фіксації кодування товарів за УКТ ЗЕД, що забезпечує, своєю чергою, правильність розрахунку митної вартості товарів, а також поліпшенню їхньої якості товарів й попереджає імпортуванню фальсифікованої чи неякісної продукції у торговельні мережі.

Пріоритетним завданням митної експертизи є здійснення лабораторних досліджень та прийняття рішень щодо достовірної класифікації товарів, відповідно до затвердженого класифікатора УКТ ЗЕД, що перебачено митним законодавством під час здійснення митного контролю.

Об'єктами митної експертизи є, як правило, товари та предмети, що імпортуються на митну територію України, а також їх пробні зразки, відібрані для здійснення дослідження; вилучені товари, що були ввезені на митну територію України з порушенням митних правил; супровідна документація, що надається суб'єктом ЗЕД у ході митного оформлення й контролю.

Таким чином, поняття митного адміністрування поєднує в собі зазначення повноважень відповідних органів державної виконавчої влади стосовно регулювання процесів фіскальної практики митних органів, а також окреслення найважливіших завдань господарювання суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності й митних органів, які забезпечують процес митного контролю,

здійснення митних формальностей та митних процедур, оформлення товарів на митниці тощо. Таким чином, Державна митна служба України є головним адміністратором платежів, які потрапляють у бюджет у процесі митного адміністрування.

Здійснюючи системний аналіз теоретичних аспектів митного адміністрування, доцільно було б окреслити зміст досліджуваної дефініції як сукупності правовідносин між його суб'єктами у процесі постійного надходження митних платежів до бюджету країни.

Отже, митне адміністрування, на нашу думку, являє собою систему управлінських заходів у митній сфері, за допомогою яких реалізується фіскальна, регулятивна, контрольна й безпекова функції митних органів, підвищується надійність та якість реалізації митних формальностей, а також забезпечується взаємозв'язок міжнародних організацій на засадах демократичних верховенства права.

Висновки до розділу I

Досліджуючи теоретичні засади сутності митного адміністрування, нами досліджено наукові підходи до визначення цього поняття через трактування схожих понять у фіскальній теорії, на підставі чого:

1. Визначено власне трактування поняття «митне адміністрування» яке за нашої точки зору можна окреслити як систему управлінських заходів у митній сфері, за допомогою яких реалізується фіскальна, регулятивна, контрольна й безпекова функції митних органів, підвищується надійність та якість реалізації митних формальностей, а також забезпечується взаємозв'язок міжнародних організацій на засадах демократичних верховенства права.
2. Систематизовано основні елементи митного адміністрування, до яких належать: динаміка товарообороту, час, який витрачено на

митне оформлення товарів, митні преференції, у том числі й митні пільги, а також рівень матеріальних затрат суб'єктів ЗЕД на реалізацію заходів митного адміністрування.

3. Визначено й охарактеризовано інструменти митного адміністрування, а також систематизовано методи реалізації митного адміністрування та окреслено їхні властивості.
4. Досліджено наявне нормативно-правове забезпечення щодо попередження та усунення ризиків у митній сфері.

Важливо зауважити, що контроль справлянням митних платежів та процес їх надходження до бюджету є й залишиться одним з найважливіших завдань органів Державної митної служби України, позаяк він пов'язаний із використанням заходів, які забезпечують своєчасність та правильність розрахунків платниками податків з бюджетом. Натомість, важливо акцентувати й на тому, що митна сфера, як і будь-яка інша – це сфера надання державних послуг населенню, яке за умов покращення обслуговування, толерантної поведінки державних службовців, компетентного сервісу охоче відновлять довіру до даної інституції державних органів виконавчої влади та сприятимуть розвитку партнерських відносин й покращенню іміджу нашої держави у світовому масштабі.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Практика використання митно-тарифних інструментів та реалізація функцій митного адміністрування в Україні

Міжнародні господарські відносини в умовах транзитивної економіки України є важливим елементом механізму суспільного розвитку. Водночас, неефективно регульована зовнішньоекономічна діяльність може стати деструктивними чинником вітчизняного народногосподарського комплексу. Відтак, вкрай важливо знайти оптимальні методи її регулювання відлагодити зв'язки між адміністративними управлінськими діями влади і взаємними господарськими відносинами із міжнародними партнерами. Основним завданням в організації міжнародних відносин має бути національний інтерес держави. Відтак, сучасна практика здійснення міжнародної діяльності базується на ефективних методах митно-тарифного регулювання економіки, що є одним з основних елементів митного адміністрування.

Базовим та чи не найважливішим засобом митно-тарифного регулювання міжнародної торгівлі є митний тариф – упорядкований перелік чинних механізмів справляння мита в державі. Мито – це податок на здійснення міжнародної торгівлі - імпортно-експортних операцій, що контролюється Державною митною службою України при перетині товарів чи послуг через митних кордон держави. Мито включається у ціну товарів і впливає на зростання ціни під час його реалізації, що дозволяє надавати пріоритетність національним виробникам.

Митне адміністрування включає у себе процеси встановлення митних платежів та мит, які справляються з товарів та послуг, які перемашуються через митний кордон України, а також регулювання ставок мита та інших податків згідно чинного законодавства [14]. Ще один інструмент митного

адміністрування, що реалізується у рамках митного контролю – є митні процедури, які регулюються, організацією діяльності органів митного контролю України [15].

Загалом методи митно-тарифного регулювання міжнародної торгівлі можна розділити на певні групи (рис. 2.1.):

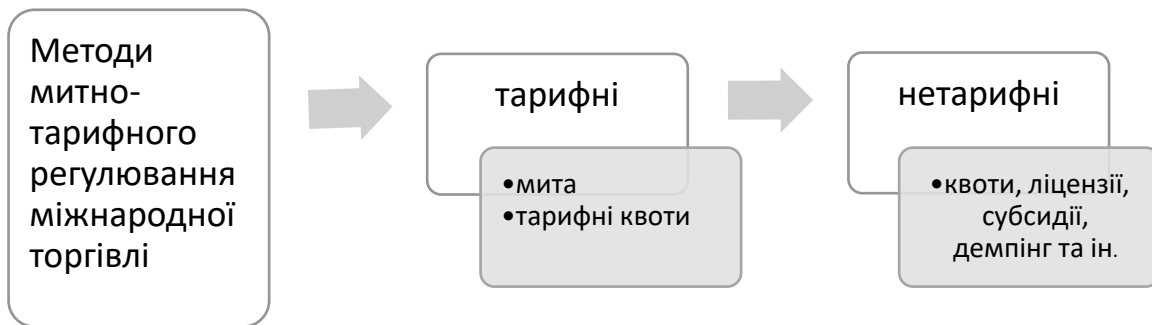

Рис. 2.1. Методи митно-тарифного регулювання міжнародної торгівлі

Джерело: складено автором на основі [14; 15].

Таким чином, митно-методи митного регулювання забезпечують наявність двох груп інструментів: тарифної і нетарифної. До тарифних інструментів належать мита й тарифні квоти, що створює певні бар'єри для імпортерів та постачальників, адже ці інструменти, об'єктивно гальмують вхід на ринок певних товарів та послуг. Така поведінка держави щодо реалізації митного адміністрування окреслюється прагненням підтримки та захисту національного виробника та регулюється політикою протекціонізму. Зазначимо, що загалом протекціонізм у глобальному значення нерідко ж причиною так званих торгових воєн серед крупних експортерів та імпортерів, викликані прагненням захистити

Водночас, тарифні квоти за своїм змістом, покликані оптимізувати тарифні методи регулювання у контексті реалізації селективної зовнішньоторговельної політики держави у рамках вимог міжнародних угод між

країнами-партнерами. В результаті чого у світовому масштабі створюють різноманітні митні союзи, де практика застосування тарифних методів є досить обмеженою, або відсутньою. До таких об'єднань належать: Європейський союз; Митний союз Росії, Білорусі та Казахстану; Євразійський економічний союз; Економічне співтовариство країн Східної та Південної Африки тощо [49].

Відтак, на сьогодні тарифні методи, хоча й забезпечують суттєвий вплив на посилену активність експортно-імпорتنих операцій, все ж частіше поступаються посиленням лімітованого впливу нетарифним методів.

До нетарифних методів регулювання зовнішньоторговельної діяльності відносяться:

1) кількісні - квотування, ліцензування, «добровільні» обмеження експорту, що окреслюють кількість обсягів імпортованих чи експортованих товарів та послуг. Також ці обмеження мають вплив на країну походження того чи іншого товару. Кількісні інструменти є дещо формальними, водночас, непрозорими, що безумовно, впливає на якість виконання норм і правил митного адміністрування в Україні.

2) фінансові – до таких належать субсидії, експортне кредитування, нульова ставка ПДВ тощо. Всі ці методи скеровані активізацію національного експорту й заохочують вітчизняних товаровиробників до виходу зі своєю продукцією на міжнародні ринки, пошуку закордонних партнерів та здійснення зовнішньоторговельних операцій. Така політика проявляється, з однієї сторони, як прагнення держави до формування експортоорієнтованості зовнішньоторговельних відносин, але з іншої – акцентує на невисоку конкурентоздатність вітчизняною продукції товарів на світовому ринку;

3) валютно-кредитні – до таких належить зміна курсу валют, валютні обмеження, інтервенція Національного банку України тощо. Такі методи обмежують імпорتنі операції, виявляється несприятливим для країни-постачальника мінімізується привабливість внутрішніх ринків в державі;

4) правові – міжнародні торгові угоди, договори, також до них належать правові режими: національний, преференційний, найбільшого сприяння,

свободи транзиту, транспарентності та нотифікація, санітарні та фітосанітарні вимоги, технічні бар'єри тощо. Зазначений вид нетарифних методів регулювання доволі широко застосовується на світовому рівні, за рахунок наявних юридично-правових обмежень та створеною з допомогою цього складності здійснення зовнішньоторговельних відносин.

Тарифні методи регулювання за своїм змістом є економічними і впливають на процеси через ринковий механізм, вони скеровані на демпінгування експорту й подорожчання імпортованих товарів і послуг, чинять вплив на фінансові результати міжнародної діяльності представників бізнесу. Митні, базуються на застосуванні митних тарифів, ставок мита та механізмів їх розрахунку і сплати.

Нетарифні методи, складають низку певних обмежень, є бар'єрами для проникнення закордонних товарів на внутрішній ринок країни.

Ціллю тарифного регулювання є, насамперед, поліпшення конкурентоздатності вітчизняних товарів при наявності імпорту, а також забезпечення захисту вітчизняного виробництва, охорони навколишнього середовища, культурних, інтелектуальних цінностей тощо.

Загалом управління митною справою в Україні здійснюють найвищі органи виконавчої влади. Митна політика держави - це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України яка здійснює регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики, регулюється Міністерством фінансів України [26]. Пріоритетними напрямками реалізації Мінфіном державної митної політики на сучасному етапі є (рис. 2.2.):

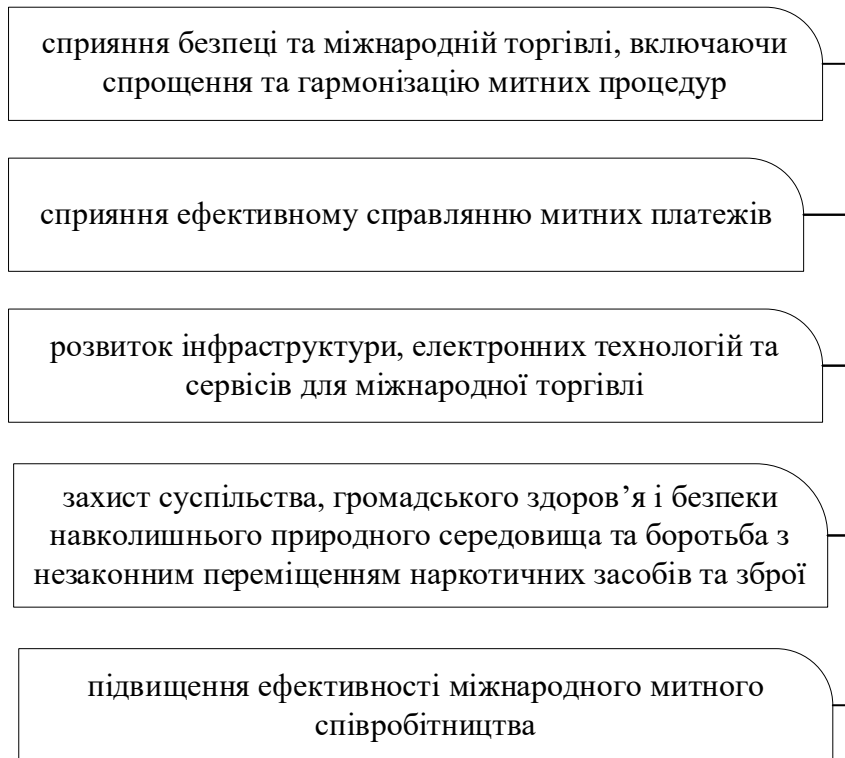

Рис. 2.2. Напрями реалізації митної політики України, окреслені Міністерством фінансів України

Джерело: складено автором на основі [26].

До переліку функцій, притаманних митному адмініструванню, які реалізуються через діяльність митних органів можна віднести: фіскальну; регулятивну; правову; облікову; контрольну щодо сфери здійснення митних відносин; законодавчу; контрольна щодо сфери здійснення валютних відносин. Фіскальна полягає на акумулюванні мита й митних платежів до Державного бюджету України. Саме ця функція зумовлює скерованість митної політики на забезпечення бюджетоутворюючої функції митної системи держави, побіжно, формування у ній відповідної інноваційної логістики та інфраструктури, які сприяє поліпшенню методів формування фінансових ресурсів бюджету та гарантує цілковиту надійність їх надходження (шляхом створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця», подача митних е-деклараций через Міжмережжя, проведення електронних аукціонів конфіскації тощо).

Ключовим фіскальним ресурсом митного адміністрування є мито і митні платежі, котрі сплачують за митне оформлення товарів та автотранспортних засобів та ін. Виконання фіскальної функції митного адміністрування є ключовим індикатором ефективності діяльності митних органів загалом. За свідченнями статистики, митні органи Державної митної служби України (ДМСУ) впродовж 2015–2020 рр. належним чином виконували це завдання, не беручи до уваги соціально-економічну, а також і політичну ситуацію в країні.

До митних платежів окрім мита належать: митні збори, акцизний податок з ввезених на митну територію товарів та акцизний податок із вивезених з митної території товарів, податок на додану вартість при імпортуванні товарів. Митна служба у рамках реалізації митного адміністрування несе відповідальність за повноту сплати обов'язкових платежів та своєчасність їх перерахування бюджету (рис. 2.3).

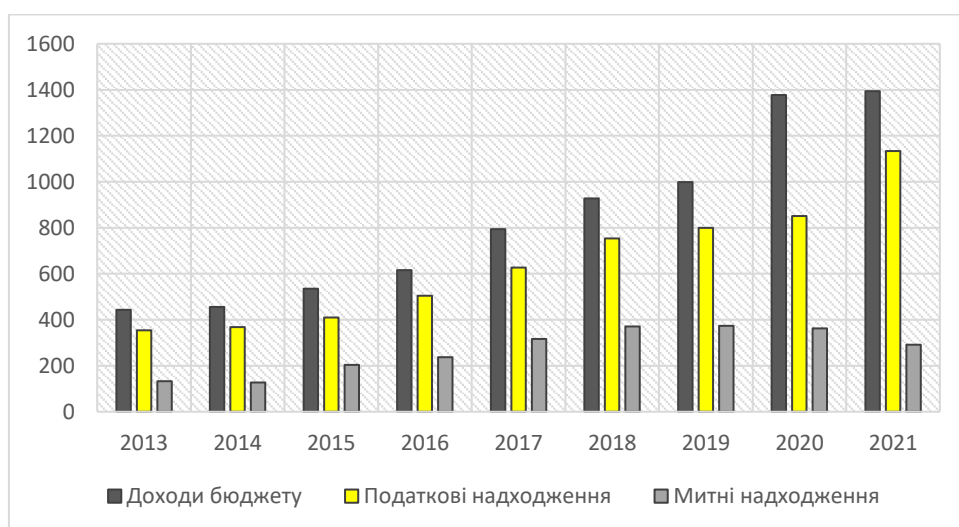

Рис. 2.3. Динаміка надходжень митних, податкових платежів та загальних доходів Державного бюджету України з 2013 по 2021 рр.¹

Примітка. ¹ статистичні дані станом на 31.10.21 р.

Джерело: складено автором на основі статистичних даних Державної служби статистики України та Державної митної служби України.

Дослідивши динаміку абсолютних показників митних та податкових надходжень до зведеного бюджету України варто зауважити про систематичну тенденцію до зростання і одних, й інших, як результат – теж фіксується загальне

зростання доходів зведеного бюджету України. Найнижчими показники доходів були у 2014 р. - рік анексії АР Крим та початку російсько-української війни на сході країни.

Статистика відносних даних дещо інша (рис. 2.4).

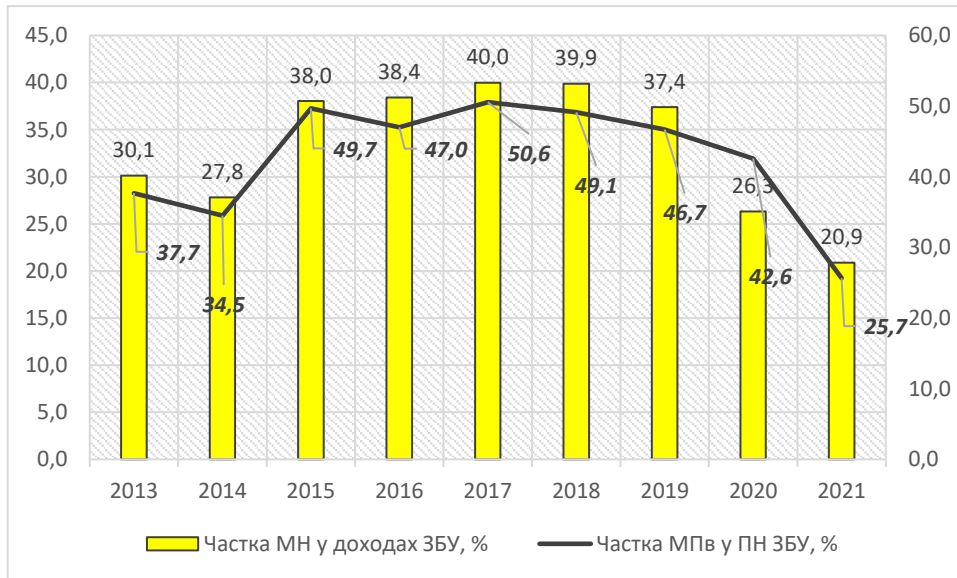

Рис. 2.4. Динаміка частки митних платежів у податкових надходженнях та доходах зведеного бюджету України з 2013 – 2021¹ рр.

Примітка. ¹ статистичні дані станом на 31.10.21 р.

Джерело: складено автором на основі статистичних даних Державної служби статистики України та Державної митної служби України.

Як бачимо з рисунка 2.4. максимальний відсоток питомої ваги митних платежів у загальних податкових надходженнях у 2017 р. – 50,6 % від загальної суми, що становило 317,1 млрд грн. Найнижчий показник частки митних платежів у загальних податкових надходженнях 25,7%, що становило 291 млрд грн, проте варто зауважити, що статистичні дані за 2021 р. зафіксовані за останні 10 місяців. Однак, тенденція до скорочення частки митних платежів у податкових надходженнях до зведеного бюджету України, а також і в загальних доходах зведеного бюджету демонструють чітку тенденцію до їх систематичного зниження.

Таким чином, митні надходження формують значну частку податкових надходжень бюджету, а формування доходів бюджету відображає пряму залежність від митних платежів, про що засвідчує регресійний аналіз даних (Табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Показники регресійної статистики та достовірності моделі регресії статистичних даних доходів зведеного бюджету України та митних надходжень у динаміці з 2013 по 2021 рр.

Резюме результатів аналізу					
<i>Регресійна статистика</i>					
Коефіцієнт множинної кореляції R	0,969533				
Коефіцієнт детермінації R ²	0,939993				
Нормативний коефіцієнт детермінації R ²	0,814993				
Стандартна похибка	235,5529				
Спостереження	9				
ANOVA					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значущість F</i>
Регресія	1	6953337	6953337	125,3188	1,01E-05
Залишок	8	443881,4	55485,18	x	x
разом	9	7397218	x	x	x

Джерело: складено автором на основі статистичних даних Міністерства фінансів України [16].

Отож, у процесі здійснення кореляційно-регресійного аналізу даних зв'язок між результативним показником - доходами зведеного бюджету України та факторною величиною - митними надходженнями, окрім побудови економіко-математичної моделі, було розраховано коефіцієнт множинної регресії, коефіцієнт детермінації, стандартну помилку, t-критерій Стьюдента (див. Табл. 2.1.), що графічно зображено на рис. 2.5.

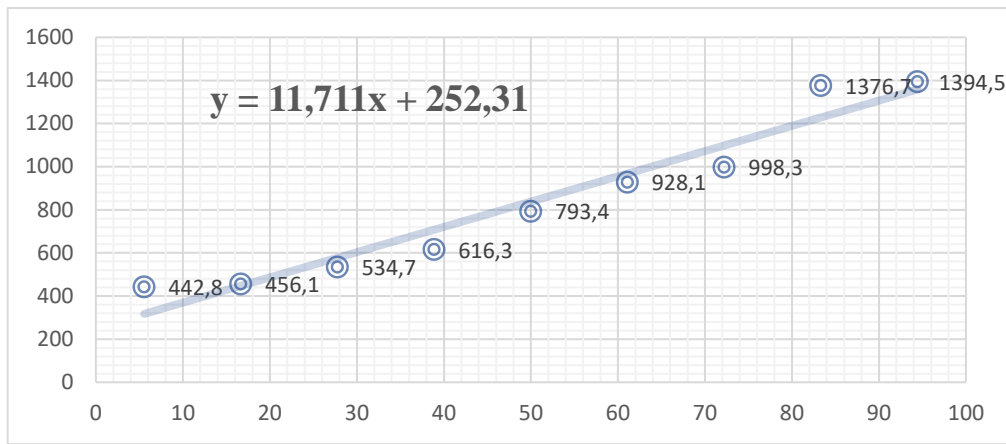

Рис. 2.5. Графічне зображення кореляційно-регресійної моделі залежності статистичних даних доходів зведеного бюджету України (y) та надходжень митних платежів (x) з 2012 по 2021 рр.

Джерело: складено автором на основі статистичних даних Міністерства фінансів України [16].

Коефіцієнт множинної регресії $R = 0,969$ демонструє нам дуже тісний зв'язок між досліджуваними величинами. Оскільки коефіцієнт детермінації R^2 - зафіксовано значення $= 0,939$, треба розуміти, що залежність обсягу доходів зведеного бюджету України на 93,9% визначена факторною величиною – надходженнями митних платежів. Решта 5,1 % зумовлені іншими факторами, що впливають на обсяг доходів зведеного бюджету, але не є врахованими у модель регресії (див. рис. 2.5).

Функція регулятивна забезпечує, насамперед, роботу митних органів у частині використання економічного інструментарію у здійсненні зовнішньоторговельної політики держави, яка базується на створенні обмежень чи стимулів стосовно участі національного виробника на зовнішніх ринках та закордонного – на внутрішніх.

Правова функція митного адміністрування виконується у таких напрямках:

- прийняття митного законодавства, певних рішень, нормативно-правових актів щодо реалізації митної справи, організації та регулювання митного контролю, протидії контрабанді та порушенням митного законодавства, які базуються на чинному митному законодавстві,.

- реалізація спільних контрольно-організаційних заходів з правоохоронними органами та іншими юридичними організаціями, які скеровані на здійснення превентивних заходів щодо запобігання ризикам контрабандного ввезення чи вивезення товарів, які є національним, історичним і культурним надбанням країни; організовується контроль за транспортуванням митних вантажів, а також сприяння та реалізації слідчих дій у справах митних правопорушень.

Облікова функція полягає у зборі, верифікації та аналізі митної статистики, на базі чого формуються загальні статистичні матеріали. Водночас, на сучасному етапі глобальних економічних переформатувань, коли національні господарські системи усіх держав потрясла пандемія коронавірусної хвороби COVID-19, викликані вірусом SARS-CoV-2, коли відбувся тотальний спад світової економіки, тривають загрози міжнародного тероризму тощо. Водночас, наявні проблеми інформаційно-комунікаційного забезпечення щодо прийняття управлінських рішень, митна статистика є одним із головних інформаційних ресурсом, який характеризує реальний стан зовнішньоторговельних зв'язків та міжнародного бізнесу.

Вагомий інструмент митного адміністрування держави є нормативно-правовий документ, зібрано та систематизовано список чинних митних, які застосовуються до товарів що пересікають митну територію України – Митний тариф України [14]. Цей законодавчий документ узгоджений із чинними нормами кодифікації товарів. Аналогічний документ використовують у своїй митній практиці всі країни світу. Експортне й імпортне мито являє собою непрямий податок на товари, що переміщуються через митний кордон держави. Ставки цього податку є уніфікованими та єдиними для усіх суб'єктів зовнішньої торгівлі незалежно від форми власності. Ставки митного тарифу визначаються та приймаються Верховною Радою України шляхом голосування більшості. Митний тариф України належить до активно використовуваних інструментів митного адміністрування та регулювання експортно-імпортних операцій митними органами шляхом використання ними різноманіття форм та завдань.

2.2. Аналіз експортного потенціалу України

Вивчаючи етапи еволюції зовнішньоекономічних зв'язків України, ключовим завдання є усвідомлення та детальне дослідження впливу експортно-імпортової складової у структурі міжнародної торгівлі. Наймасштабніше зазначене питання можна висвітлити, здійснивши дослідницький моніторинг тенденцій наявного експортного потенціалу держави, властивістю характеристикою якого є здатність національної господарської системи досягати належного рівня продукування конкурентних товарів задля подальшого збуту на міжнародних ринках, а також обсягів імпортування.

У грошовому виразі експортний потенціал країни визначається сукупною вартістю усіх, експортованих товарів та послуг у розрізі кожної з областей. Таке формулювання експортного потенціалу є найбільш прийнятним, адже формує кінцеве значення без відокремленого вираження усіх наявних чинників.

Загалом, якщо визначити трактування кожної окремої області України як регіональної одиниці та дослідити експортні потужності, то регіональний експортний потенціал можна розподілити на дві окремі групи (рис. 2.6):

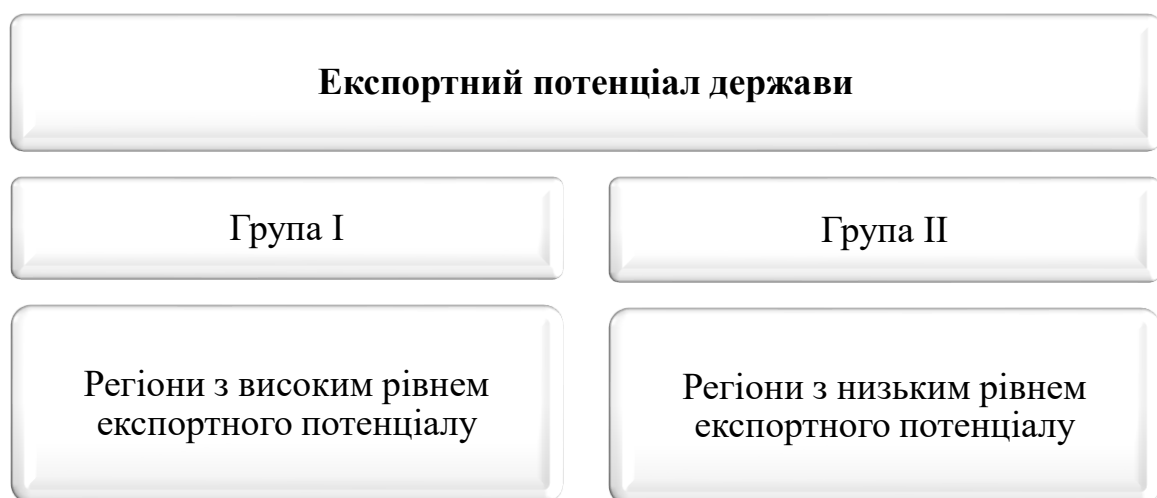

Рис. 2.6. Розподіл експортного потенціалу держави

Джерело: складено автором.

Такий поділ (див. рис. 2.6.) демонструє рівень ефективності застосування факторів національного виробництва та відображає розподіл регіональних виробничих потужностей регіону будь-якої країни. Моніторинг експортного потенціалу у розрізі областей можна продемонструвати у кількісному (грошовому) виразі (Додаток), проаналізувавши обсяги експорту конкретної області та у відносних показниках, до прикладу, частці експорту загальних обсягах експорту держави.

Дослідимо експортний потенціал для трьох регіонів з різних груп. Насамперед, згрупуємо статистичні дані щодо регіонів та надамо їм аналітичну оцінку (Табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

**Динаміка зміни обсягів експорту обраних регіонів І групи за розподілом експортного потенціалу в Україні у 2012-2020 рр.
(Дніпропетровська обл, Донецька обл, м. Київ)**

Роки	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021 ¹
Дніпропетровська обл., в млн. дол. США	10129,72	9795,29	8763,87	6399,01	5864,83	7052,76	7722,6	7907,15	7591,63	9549,5
Абсолютний приріст, в млн. дол. США	-233,47	-334,43	-1031,42	-2364,86	-534,15	1187,93	669,84	184,55	-315,52	1957,88
Частка в структурі заг. експорту, у %	15,3	15,5	16,3	16,9	16,1	16,3	16,3	16,3	15,8	15,4
Донецька обл., в млн. дол. США	12147,18	12408,19	8402,97	3697,29	3430,78	4432,6	4845,44	4631,58	3935,01	5146,75
Абсолютний приріст, в млн. дол. США	-233,47	-334,43	-1031,42	-2364,86	-264,54	1001,82	412,84	-213,86	-696,57	1211,74

Частка в структурі заг. експорту, у %	18,36	19,66	15,66	9,77	9,4	10,2	10,2	9,3	8	10,6
м. Київ, в млн. дол. США	12770,31	12341,53	11469,61	8744,31	8568,79	9738,3	10248,19	12491,41	12427,56	10226,3
Абсолютний приріст, в млн. дол. США	3708,60	-428,78	-871,92	-2725,30	-174,09	1169,51	509,89	2243,22	-63,85	-2201,26
Частка в структурі заг. експорту, у %	19,30	19,55	21,37	23,10	23,6	22,5	21,7	25	25,3	21,1

Примітка: ¹ дані за 9 місяців 2021 р.
Джерело: складено автором на основі джерела [33].

Аналіз експортного потенціалу областей, що відносяться до першої групи, відображено на підставі статистичних показників, поданих у Табл. 2.1., можемо робити узагальнення, щодо наявних тенденцій до певної мінімізації експортного потенціалу у регіонах, які ми досліджували: Дніпропетровській, Донецькій областях та м. Києві. Більш наочно зміну обсягів експортного потенціалу регіонів можна побачити на рис. 2.7.

Максимальне зниження експортного потенціалу досліджуваних областей першої групи відбулося у Донецькому регіоні. Номінальні показники фіксують доволі низькі значення у 2015 р. вони становили 3697,29 млн дол. США та у 2016 р. - 3430,78 млн дол. США., проте варто врахувати, що період, який ми досліджуємо, припав на перебіг російсько-української війни, яка розпочалася у 2014 р. й триває нині. До 2014 р. обсяги експорту Донецької області та м. Києва були майже однаковими. Внаслідок російської агресії, Україна втратила частину своїх територій, зокрема АР Крим, анексований у 2014 р. та частину Донецької й Луганської областей було окуповано ворогом.

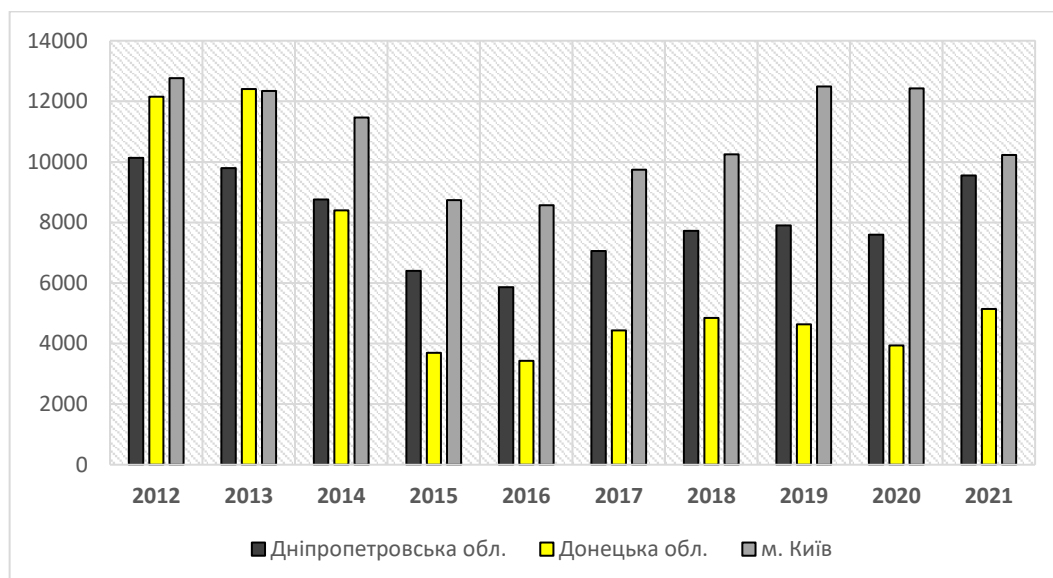

Рис. 2.7. Динаміка обсягів експортного потенціалу обраних регіонів, які відносяться до першої групи регіонального експортного потенціалу України (Дніпропетровська обл., Донецька обл., м. Київ) у 2012 – 2021 рр.

Джерело: складено автором на основі джерела [33].

Таким чином, військово-політична криза, яка триває в Україні, насамперед, зосереджена саме на цій території. Внаслідок цього дещо змістилася географія експортних напрямів, а динаміка обсягів експорту у Донецькій області значно скоротилася за остання вісім років.

Трохи помірніше відбулося скорочення експортного потенціалу у Дніпропетровській області, де, власне, найскладніший виявився 2015 р. (5864,83 млн. дол. США), на що теж вплинула воєнна агресія й трансформація експортних пріоритетів держави зі східного та північного у західний вектор. Хоча тенденції щодо скорочення експорту скоротилися і у Дніпропетровській області.

Скорочення досліджуваного показника м. Києва за 10 років було неоднозначним. За фактом м. Київ впродовж усього періоду дослідження демонструвало найвищий регіональний експортний потенціал. Загалом йе пов'язано як з економічною, так і політичною складовою, адже саме у столиці нашої держави акумульовані наймасштабніші інтереси зовнішнього бізнесу. Відтак, одним з важливих аргументів експортної оцінки є, перш за все, висока

стабільність існуючих факторів виробництва, розвинута логістика, інфраструктура, а також суттєва державна підтримка, яка реалізується, зокрема наявністю політичних лобістських груп або окремих осіб експорту у м. Києві.

Важливим елементом для дослідження є аналіз абсолютних величин. Для цього ми розрахували частку регіонального експортного потенціалу вищезазначених регіонів, що можна побачити на рис. 2.8.

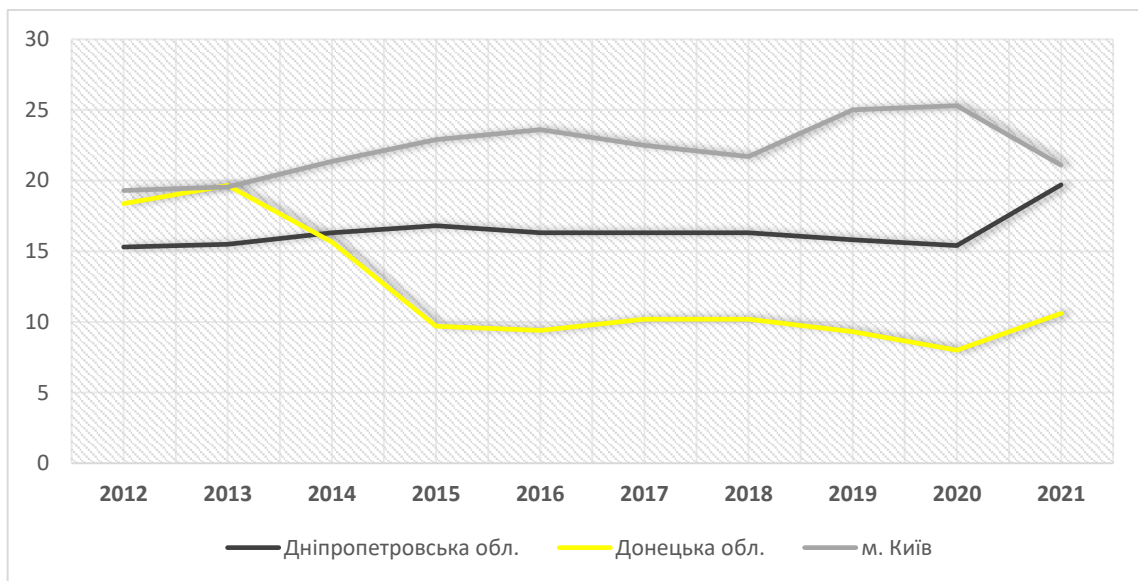

Рис. 2.8. Динаміка частки обсягів експорту в загальних обсягах експорту України обраних областей I групи експортного регіонального потенціалу у 2012 - 2015 рр.

Джерело: складено автором на основі джерела [33].

Важливо акцентувати увагу, що при мінімізації експорту у зазначених регіонах відстежується збільшення його частки у структурі загального експорту, за винятком Донецької обл., оскільки на фоні російської агресії питома вага експортного потенціалу області скоротилася у 2,6 раза станом на 2015 р. порівняно із попереднім, 2014 р. Водночас, відносні показники питомої ваги експорту Дніпропетровської та Донецької областей демонструють схожі тенденції розвитку, тоді як місто Київ, навпаки, з 2020 р. стрімко скорочує свій експортний регіональний потенціал. Проте, треба зазначити, що у м. Києві, столиці нашої держави, централізована більшість експортних компаній, відтак,

цілком можливо, що за таким же зразком дуже скоро будуть розвиватися й інші регіони цієї групи.

І зрештою, абсолютний приріст експортного потенціалу держави, відображає реальну картину сформованих тенденцій щодо обраних областей (Дніпропетровської, Донецької, м. Києва) (рис. 2.9).

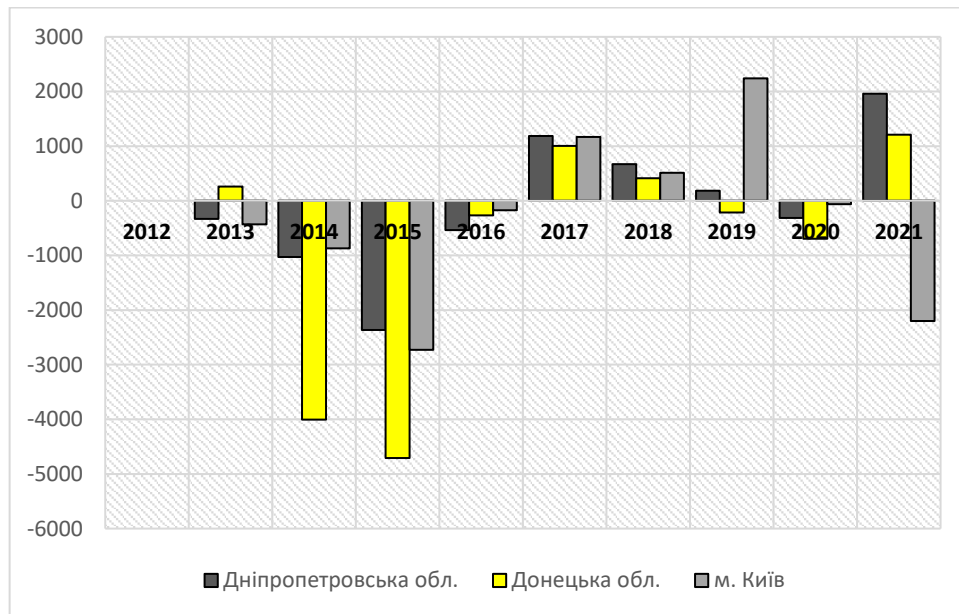

Рис. 2.9. Динаміка абсолютного приросту/спаду експортного потенціалу обраних регіонів I групи (Дніпропетровської обл, Донецької обл., м. Києва), у 2013 – 2021 рр.

Джерело: складено автором на основі джерела [33].

Як видно з рис. 2.9. динаміка абсолютного приросту експортного потенціалу Дніпропетровської, Донецької областей та м. Києва досить неоднорідна. Вже з 2013 р. експортний приріст Дніпропетровської області та м. Києва засвідчив свій спад. Позитивну тенденцію окреслено лише у Донецькій області. Намість, з початком російсько-української війни у 2014 р. абсолютний приріст Донецької області суттєво скоротився і зафіксувався із від'ємним значенням, тоді як Експортний приріст Дніпропетровської області та м. Києва скоротився не так кардинально. З 2015 р. по 2018 р., за фактом наявних показників, була ідентичною, проте вже з 2018 р. по 2020 р. експортний приріст

у зазначених областях суттєво скорочувався, натомість у м. Києві ситуація склалася кардинально протилежно – експортний потенціал зростав. З 2020 р. тенденції знову змінили напрям у протилежний бік: Дніпропетровської та Донецької областей почав зростати, тоді як у м. Києві – навпаки – скорочуватися. Таким чином, абсолютні показники зміни експортного потенціалу областей І групи виявили взаємопов’язані тренди розвитку експортного потенціалу.

Аналогічним методом проаналізуємо показники експорт країн ІІ групи. Зосередимося на статистичних показниках, таких регіонів як Івано-Франківська, Тернопільська та Чернівецька області. Варто зауважити, що Тернопільська область, єдина з перелічених учасниць цієї групи, не межує із іншими державами, тоді як Чернівецька та Івано-Франківська області мають спільні кордони із сусідньою Румунією (Табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Динаміка зміни обсягів експорту обраних регіонів ІІ групи за розподілом експортного потенціалу в Україні у 2012-2020 рр.

(Івано-Франківська обл., Тернопільська обл., Чернівецька обл.)

Показники	Роки										
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Івано-Франківська обл., в млн. дол. США	821538	471719,9	487793,8	373000,4	573736,5	665400,5	871353,5	757650,5	757650,5	852687,1	
Абсолютний приріст, в млн. дол. США	-120424,9	-349818,1	16073,9	-114793,4	200736,1	200736,1	205953	40089,2	-153792,2	95036,6	
Частка в структурі заг. експорту, у %	1,2	0,7	0,9	1	1,6	1,5	1,8	1,5	1,5	1,8	
Тернопільська обл., в млн. дол. США	236823,6	365085,6	358973,9	290982,8	294260,9	380193,7	452483,7	434264,4	438810,3	438810,3	

Абсолютний приріст, в млн. дол. США	-4604,5	128262	-6111,7	-67991,1	3278,1	85932,8	72290	-18219,3	-9335,8	-9335,8
Частка в /структурі заг. експорту, у %	0,3	0,6	0,7	0,8	0,8	0,9	1	0,9	0,9	0,9
Чернівецька обл., в млн. дол. США	124920	125316,4	699999,4	108294,5	119319,1	149780,6	200132,6	213837,3	168433,2	793400,6
Абсолютний приріст, в млн. дол. США	-11652	396,4	574683	-591704,9	11024,6	30461,5	52352	13704,7	-45404,1	624967,4
Частка в структурі заг. експорту, у %	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	1,6

Примітка: ¹ дані за 9 місяців 2021 р.

Джерело: складено автором на основі джерела [33].

Таким чином, аналіз таблиці 2.3., де продемонстровані статистичні показники здійснення зовнішньоторговельної діяльності у частині експортних операцій, а саме: Івано-Франківської, Тернопільської та Чернівецької областей. З своїм географічним положенням Івано-Франківська та Чернівецька області межують з іншими державами, зокрема, Румунією. Натомість Тернопільська область знаходиться виключно на митній території України. Регіони другої групи демонструють більш стабільні показники щодо збереження експортного потенціалу та відображають тенденцію до його помірного але систематичного зростання. Особливо активно у цьому контексті проявила себе Чернівецька область, суттєво розширивши свій експортний потенціал у 2021 р. (на 1,3 %). Хоча статистичні дані лише за 9 місяців 2021 р., проте прогноз є доволі оптимістичний, якщо врахувати відносні показники.

Проте більш наочно дослідити експортний потенціал регіонів II групи можемо за допомогою діаграми (рис. 2.10).

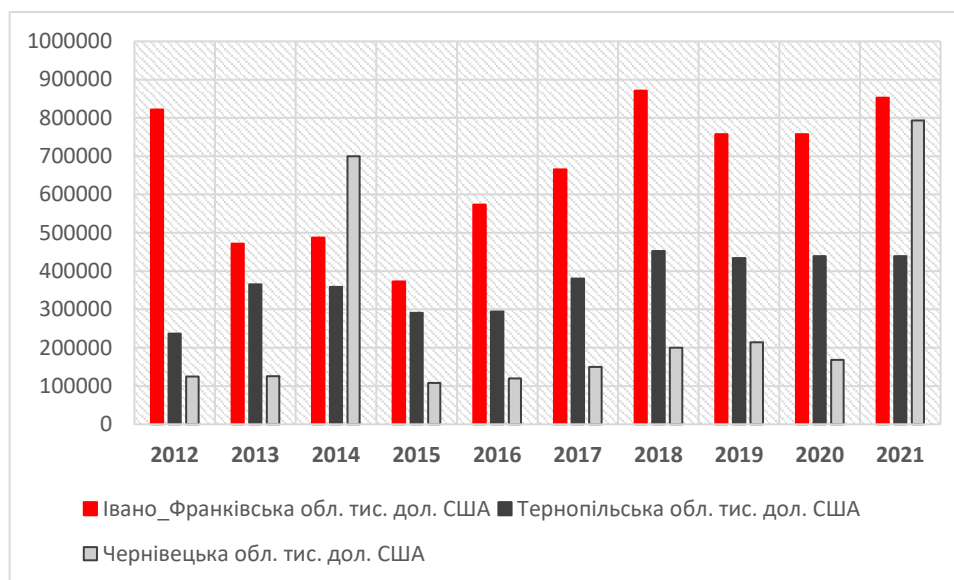

Рис. 2.10. Динаміка обсягів експортного потенціалу обраних регіонів, які відносяться до II групи експортного потенціалу України (Івано-Франківська обл., Тернопільська обл. та Чернівецька обл.) у 2012 – 2021 рр.

Джерело: складено автором на основі: [33].

Як бачимо з рисунка 2.10., з обраних областей, що відносяться до II групи регіонального експортного потенціалу максимальні значення щодо здійснюваних зовнішніх операцій припадають на Івано-Франківщину, найнижчі – у Чернівецькій області, не дивлячись на те, що обидва регіони є прикордонними. Тернопільська область залишається з посередніми показниками й досить стабільною тенденцією до нарощування експортного потенціалу.

Відносні показники експортного потенціалу досліджуваних областей II групи (Івано-Франківська обл., Тернопільська обл. та Чернівецька обл.) відображені на рис. (2.11).

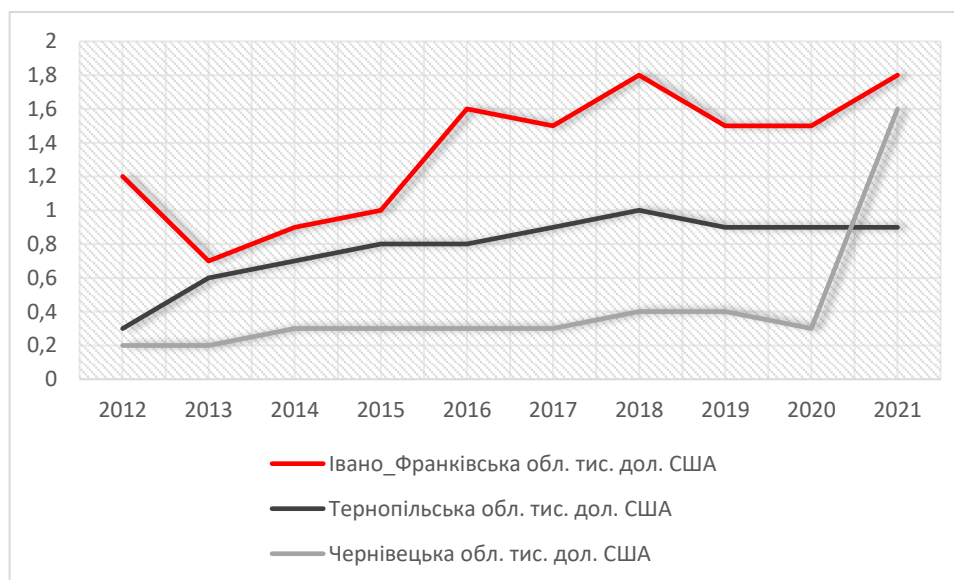

Рис. 2.11. Частка регіонального експортного потенціалу у загальних обсягах експорту України областей II групи (Івано-Франківська обл., Тернопільська обл. та Чернівецька обл.) у 2012 – 2021 рр.

Джерело: складено автором на основі джерела [33].

Як бачимо з рис. 2.11, частка експортного потенціалу у загальній обсягах експорту України впродовж 10 досліджуваних років зберігає чітку тенденцію до зростання, навіть, у період загострення політичної ситуації (поч. російсько-української війни 2014 р. та анексії АРК Крим). На відміну від аналогічного показника регіонів I групи, показники II групи демонструють більшу стабільність і є помірно зростаючими. Чернівецька область у II групі з найменшими показниками 2012 – 2013 рр. вже в 2021 р. перевищила показники Тернопільської області і вже наздоганяє результати Івано-Франківської області, що є позитивним моментом розвитку міжнародної торгівлі та вказує на ефективність митного адміністрування в Україні.

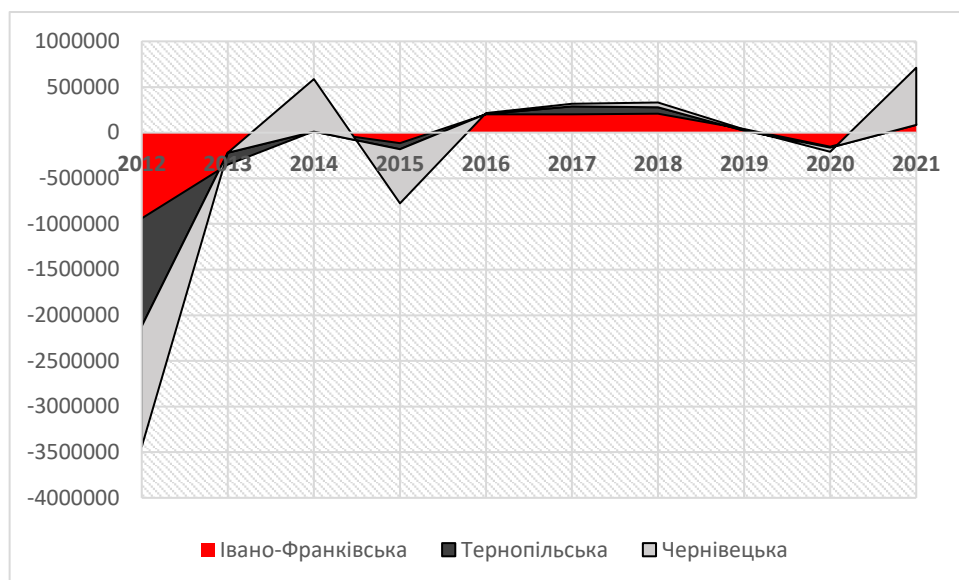

Рис. 2.11. Абсолютний приріст/спад експортного потенціалу областей II групи (Івано-Франківська обл., Тернопільська обл. та Чернівецька обл.) у 2012 – 2021 рр.

Джерело: складено автором на основі джерела [33].

На рис. 2.11. продемонстровано абсолютний приріст та спад експортного потенціалу досліджуваних регіонів II групи (Івано-Франківська обл., Тернопільська обл. та Чернівецька обл.). Найбільша амплітуда коливань цього показника зафіксована щодо Чернівецької області. Проте варто зауважити що обрані регіони II групи областей стосовно наявного експортного потенціалу країни є більш стійкими до кризових ситуацій, ніж регіони II групи.

Таким чином, узагальнюючи наш аналіз варто зауважити, що експортний потенціал нашої країни є мало розвинутий. З одного боку проблема полягає у зовнішніх факторах, зокрема анексії й окупації частини українських територій, в протидії світовій пандемії та небезпеці виникнення міжнародного тероризму, а з іншого, проблеми пов'язані з виробничою активністю, слабким інноваційним розвитком та низькою доданою вартістю вітчизняної продукції, яку Україна експортує за межі своєї митної території.

Висновки до розділу 2

Отож, здійснивши аналіз процесу митного адміністрування в Україні, ми визначили певні особливості його реалізації на практиці:

1. Ми з'ясували, що митне адміністрування – це низка організаційно-управлінських заходів, спрямованих на організацію, регулювання та контроль здійснення міжнародної торгівлі, яка реалізується на ефективних методах митно-тарифного регулювання. Базовим інструментом митно-тарифного регулювання є митний тариф – упорядкований перелік чинних ставок мита.
2. Визначили методи митно-тарифного регулювання міжнародної торгівлі, які варто розподіляти на тарифні – мита та його ставки, й тарифні квоти, а також нетарифні – квоти, ліцензії, субсидії, демпінг тощо;
3. Систематизували напрями реалізації чинної митної політики, визначеної Міністерством фінансів України, до яких належать: сприяння розвитку міжнародної торгівлі, сприяння ефективному справлянню митних платежів, сприяння митній безпеці держави, захисту суспільства, а також підвищення міжнародного співробітництва;
4. Проаналізовано динаміку обсягів митних надходжень до Державного бюджету України з по 2013-2021 рр. та визначено систематичну тенденцію до їхнього зростання, натомість частка митних платежів у загальних податкових надходженнях за аналогічний період поступово знижується;
5. Водночас ми здійснили регресійний аналіз впливу митних платежів на доходи зведеного бюджету України, чим довели безпосередню залежність цих двох чинників, про що свідчить розрахований коефіцієнт детермінації $R^2=0.969$, а також запропонували регресійну модель досліджуваних статистичних даних;

6. Нами з'ясовано деякі можливості визначення а розрахунку регіонального митного потенціалу держави, який ми розподілили на дві основні групи: до I групи належать області з високим рівнем експортного потенціалу, а до II групи – області з невисоким показником регіонального експортного потенціалу.
7. У цьому ж контексті здійснили ґрунтовний аналіз регіонального експортного потенціалу у двох групах за окремо взятими регіонами:
 - I група – Дніпропетровська область, Донецька область, місто Київ ;
 - II група – Івано-Франківська область, Тернопільська область, Чернівецька область.
8. Нами з'ясовано та проаналізовано регіональний експортний потенціал зазначених регіонів з позиції сучасних політико-економічних викликів для України.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ефективність механізмів митного адміністрування в Україні залежить від прозорості митної політики держави, чіткості нормативно-правового забезпечення та професійності роботи митних органів. Адже наповнення державного бюджету, висока якість виконання державою своїх функцій, а також добробут громадян є результатом добросовісного здійснення фахово обслуговування потреб держави й суспільства органів законодавчої, виконавчої та судової влади, у тому числі компетентної діяльності митних органів. Відтак, реформування митної сфери й удосконалення діяльності митних органів, беручи до уваги наявні й зростаючі ризики збільшення обсягів контрабанди та недоотримання значних сум коштів від зовнішньо економної діяльності, сьогодні ні часі.

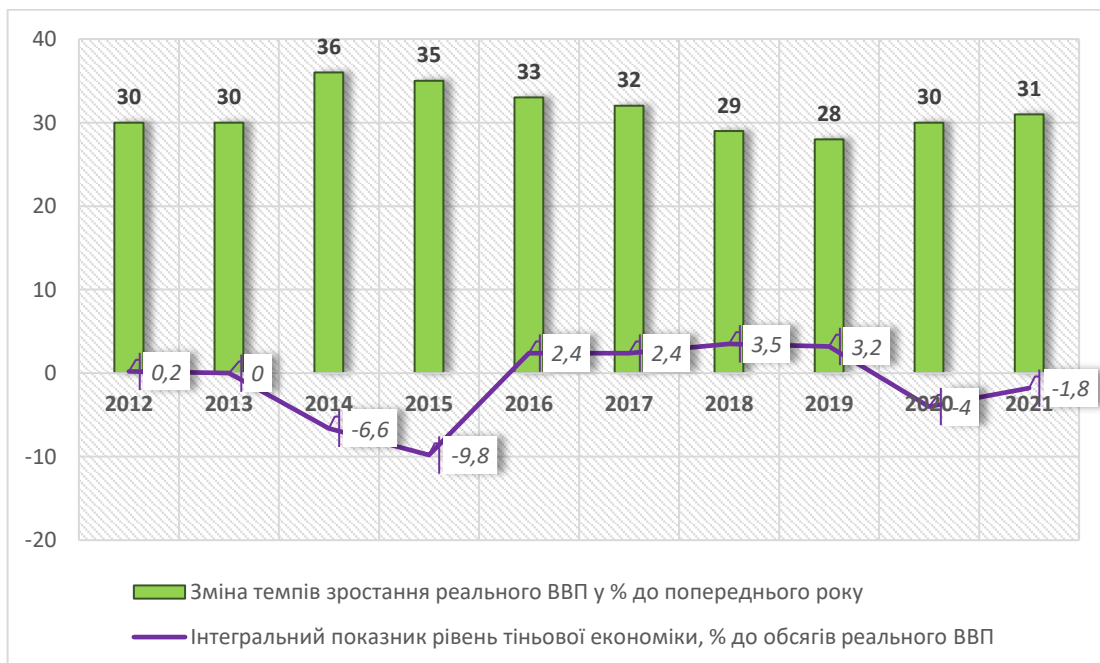

Рис. 3.1. Динаміка темпів зростання реального ВВП та поширення тіньової економіки в Україні за період з 2012 – 2021 рр.

Джерело: складено автором [47]

Зазначені проблеми посилюються під впливом військової агресії на Сході та анексії частини території нашої держави сусідньою країною, адже фінансові ресурси для вирішення багатьох проблем, пов'язаних з безпекою, охороною здоров'я тощо надзвичайно потрібні.

Виходячи з наших попередніх досліджень та аналізу основних показників, варто звернути увагу ще на одну суттєву річ, таку як контрабанда, адже саме цей негативний чинник є базовим елементом тіньової економіки, які останніми роками набрала суттєвих обертів в Україні (рис. 3.1.).

За аналітичними розрахунками Міністерства економіки України рівень тіньової економіки у січні-червні 2021 р., порівняно з аналогічним періодом 2020 р. – за фактом залишився незмінним і складав 31% від загального обсягу реального ВВП. Така ситуація, за твердження Мінекономіки вказує на високу адаптивність суб'єктів господарювання до реалізації своєї ділової активності в умовах тотальних обмежень, пов'язаних з COVID-19, що з одного боку значно скоротило міжнародні торгові зв'язки а з іншого – посилило рівень тінізації національної господарської системи та сприяло виникненню щораз нових, дієвих шахрайських схем (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Найпоширеніші схеми поглиблення тіньової економіки в державі

Джерело: складено автором.

Розмаїття шахрайських схем порушення митно-податкового законодавства посилює податковий тиск та спричинює деструктивізацію й гальмування соціально-економічного розвитку країни:

- «Зеленка». Транспортування товарів без супровідних документів вивозяться поза межами пунктів пропуску та митних постів, так званою «зеленкою», потаємними шляхами за певні кошти, витрачені на провідників. У таких схемах, як правило задіяні цивільні особи та суб'єкти господарювання, які мають на меті здійснити неправомірне транспортування контрабанди;
- «Порожняки». Фальсифікація супровідних документів для нібито відсутніх вантажів, які насправді переміщуються через митний кордон держави. У таких схемах, як правило, задіяні недобросовісні працівники митних органів;
- Схеми під час переміщення товарів, полягають на неправомірні дії суб'єктів господарювання, коли ввезені в Україну товари декларуються як транзитні; заміна товарів після їх ввезення в Україну під час транспортування у митницю призначення; товари, які не потрапили у вільний обіг та знаходяться під контролем митних органів безслідно пропадають з формальних місць їхнього зберігання;
- «Піджаки» : це схеми пов'язані із неправомірним використанням митних преференцій зловживання пільгами шляхом поділу товарних партій на частини та переведення забороненої кількості товарів за рахунок певних бригад із фізичних осіб («мурахи»), що здійснюють переміщення товарів через митний кордон без оподаткування;
- Поштова контрабанда - це специфічний вид шахрайських схем із застосуванням норм безподаткового імпортування (товари, що не перевищують суму 150 євро);

- Недостовірне декларування – свідоме зменшення ваги товарів, їх кількості тощо; зменшення митної вартості; фальсифікації товарних кодів; ввезення транспортних засобів як запчастин та ін.;
- «Майданчики» - виникнення фірм, які користуються так званими особливими преференційними умовами імпортування товарів задля потрапляння на митну територію України високоліквідних товарів, створюючи нездорову конкуренцію для добросовісних платників податків.

Ухилення та уникнення від оподаткування що відбувається внаслідок порушення чинного законодавства посилює податковий тиск на суб'єктів господарювання, які не порушують чинного законодавства, а також на пересічних громадян, які споживають імпортовані та вітчизняні товари.

Таким чином, контрабанда має масштабне поширення в Україні, деструктивні наслідки злочинних діянь контрабандистів відобразилися на всіх сферах економічної діяльності держави (рис. 3.3).

Таким чином, щоб зменшити ризики виникнення та поширення контрабанди в Україні і мінімізувати низку ризиків, пов'язаних з реалізацією митного адміністрування, варто зосередитися на конкретних заходах. Контрабанда завжди була і залишається суттєвим негативним чинником національної системи міжнародної торгівлі в Україні. Важливим кроком у посиленні протидії незаконному потраплянню контрабандних товарів на територію нашої держави варто впровадити кардинальніші норми відповідальності, до прикладу кримінальної, яка вже мала місце у митному законодавстві та була відмінена в силу певних політичних причин, виправданих на момент її скасування. Натомість, внаслідок прийняття цього Закону, максимізувалися кількість митних деліктів [11].

Вищі форми контрабанди в Україні є одними зі складових транснаціональної організованої злочинності

Злочини, які пов'язані з незаконним переміщенням вантажів через державний кордон України, вчиняються з використанням корупційних схем за участі посадових осіб Державної фіскальної служби України, Державної прикордонної служби України, а також інших державних органів

Судді в Україні часто свідомо сприяють уникненню злочинцями справедливого покарання за злочини, пов'язані з контрабандою, що також можна кваліфікувати як корупційний злочин

Одна з прогалин на внутрішньому ринку, яка сприяє контрабанді - це право суб'єктів спрощеної системи оподаткування реалізовувати товари без будьякої первинної документації на них, які б пояснювали походження товарів.

Відсутність у «спрошенців» обов'язку мати прибуткові документи на товар у комплексі з можливістю продавати його без касового апарату породжує можливість збувати будьяку кількість нелегально ввезеного товару

Існуючий масштаб службових зловживань був би неможливим без підтримки відповідними політичними партіями, що «отримали» митницю в результаті міжфракційних домовленостей

Дії уряду щодо протидії контрабанді наштовхуються на відповідну критику бенефіціарів контрабанди, медіаатаки та блокування через судову систему будьяких рішень

Контрабанді сприяє також поколіннями усталена практика додаткового тіньового заробітку для жителів прикордонних місцевостей — контрабанда виступає «живою» альтернативою працевлаштуванню або легальному підприємництву

Грубі порушення на митниці та в Державній прикордонній службі можливі лише при відповідній корупції, яка базується на розриві в інформаційних потоках з державамитрогвельними партнерами України

Рис. 3.3. Основні проблеми протидії контрабанді в Україні

Джерело: [5].

Кабінетом Міністрів України затверджена Стратегія регіонального розвитку на 2021 – 2027 рр. [35], де визначено певні заходи протидії щодо незаконного виробництва та обігу тютюнових виробів на період до 2027 р. незаконна торгівля цією продукцією зазначена як загрозна небезпека національній економічній системі. Адже наявність такого негативного чинника як контрабанда та зростання обсягів в Україні, свідчить про низький рівень митного адміністрування або зацікавленість окремих посадових осіб у її здійсненні – одне і інше у значній степені підриває імідж держави та спричиняє

втрату політичного й економічного авторитету на міжнародній арені. Водночас, напрацювання щодо встановлення кримінальної відповідальності за «товарну контрабанду» представлено у Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 р.[40].

Таким чином, на підставі здійснених досліджень, вважаємо за доцільне митним органам забезпечити на практиці наступні шляхи вдосконалення митного адміністрування щодо протидії контрабанді (рис. 3.4).

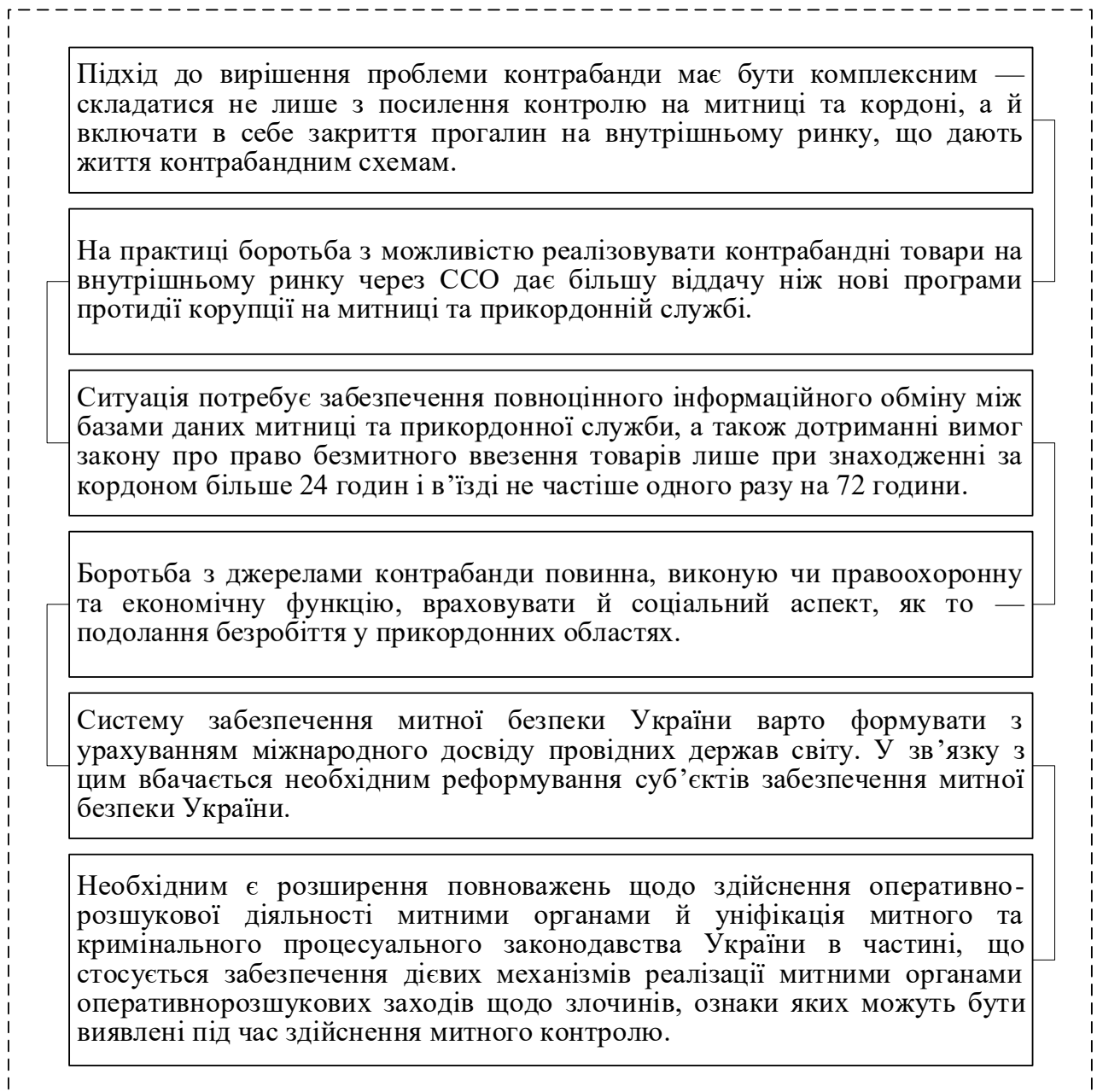

Рис. 3.4. Напрями вдосконалення митного адміністрування щодо запобігання та протидії контрабанді в Україні

Джерело: складено автором на основі: [11; 12; 35; 40].

Відтак, пріоритетним напрямом удосконалення митного адміністрування є відлагодження механізмів митного контролю та щодо переміщення товарів через митний кордон України, а також посилення відповідальності посадових осіб за причетність до порушення митного законодавства.

Важливим етапом удосконалення митного адміністрування є митний пост-аудит, закріплений у чинним законодавством [38], у якому зафіксовано суттєво розширені права і обов'язки державних службовців, посадових осіб, які відповідають за організацію митного контролю та його здійснення, які повинні:

а) вимагати додаткову інформацію від учасників ЗЕД, отримання доступу до бази даних;

б) доступ, експертиза та накладення пломб на приміщення і склади;

с) за необхідності – отримання звіту про порушення, повторне проведення аудиту після випуску, експертиза товарів, випущених у вільний обіг та ін. [44].

Треба зауважити, що управління діяльністю органів контролю на кордоні регулюється окремими правовими нормами та розпорядженнями, які доцільно було б гармонізувати до єдиних норм та правил інтегрованих методів управління діяльністю митних органів на кордоні.

Важливим аспектом технологічна організація пунктів пропуску діяльності митних органів щодо здійснення контролю, оснащення робочого місця посадових осіб та персоналу, технічно-комунікаційне оснащення працівників митних органів, відлагоджені системи обміну інформації та зв'язку, тощо.

Ще одне питання, пов'язане з неефективним розподілом функціональних обов'язків службовців, оскільки виникає проблема дублювання функціональних обов'язків.

Розвиток науково-методичного процесу митного адміністрування сприятиме розробці та удосконаленню реалізації контрольної функції митниць, пунктів пропуску та інших органів контролю, які б здійснювалися із спільними узгодженими. Такий підхід забезпечив би удосконалення митних процедур та завдань прикордонного контролю, а також скоординовані дії митного

адміністрування між митними органами двох країн, мінімізація часу митного оформлення товарів, транспортних засобів тощо.

Забезпечення фахової роботи митних органів, ефективності митного оформлення і здійснення митного контролю, а також забезпечення максимально можливої прозорості контрольних-перевірочних заходів для суб'єктів ЗЕД системи митного контролю та оформлення, дало б позитивний ефект не лише щодо мінімізації контрабанди та забезпечення повноти й своєчасності сплати митних платежів, але й відновлення довіри до державних органів виконавчої влади, зокрема, Державної митної служби України.

Наступна важливим моментом покращення митної практики треба вважати спрощення митних процедур, процедур митного транзиту, забезпечення митних постів та митниць сучасними засобами митного контролю, поліпшення середовища контролю для товарів і транспортних засобів та впровадження модернізованих і дієвих елементів SMART-митниці на усіх прикордонних пунктах пропуску, електронних зчитувачів персональних даних, пов'язаних з перетином митного кордону України, що забезпечило б максимальну довіру до контрольних органів, забезпечить швидкість здійснення митного контролю та, безумовно, покращить його якість.

Одним з важливих напрямів є розширення можливостей обміну інформацією між митними органами України, органами ДФС та інших контрольних інституцій в державі та за її межами, забезпечення уніфікації процедур щодо чіткого дотримання чинного законодавства.

Нинішня ситуація та наявні й імовірні ризики у митній сфері створюють необхідність в уніфікованій методиці обрання об'єктів контролю на базі верифікації інформаційних ресурсів за певними показниками, які демонструють детальні характеристики діяльності господарюючих суб'єктів у сфері ЗЕД. Для кожної окремої категорії осіб варто опрацювати особливі способи вибору об'єктів митного контролю та чіткого розподілу за відповідними групами ризиків.

Поряд з усім, важливими елементами у реалізації діяльності митними органами, безумовно мають велике значення комфортні умови праці та перебування у пункті пропуску у період перетину кордону. Залежно від того, як саме забезпечується вирішення питань у конкретній країні, в пунктах перетину кордону можуть виникати спонтанні черги і суттєві затримки, які негативно впливають на міжнародну торгівлю, створюють додаткове напруження на працівників митних органів та неприємну атмосферу серед громадян. Неefективна робота та застарілі методи здійснення митних процедур не тільки ускладнюють справляння податкові та інших обов'язкових митних платежів і нагнітають ризики щодо безпечного ланцюга імпортування чи експортування товарів, але й створюють значні бар'єри щодо реалізації міжнародної торгівлі.

У складних сучасних обставинах розвитку зовнішньоторговельних відносин в Україні, митна служба реалізовує важливу і кропітку роботу щодо удосконалення митного контролю. На нашу думку, ефекти цієї праці будуть мати позитивні здобутки та перспективи за умови дотримання зазначених нами пріоритетів.

Висновки до розділу 3

Розвиток світової торгівлі та зовнішньоекономічних відносин потребують упровадження нових підходів до роботи митних інституцій в Україні, удосконалення функціонування яких вимагають сучасні реалії. Очевидно, що ефективне виконання бюджетних завдань залежить не лише від роботи митної служби, але й насамперед від напряму державної митної політики, її законодавчого забезпечення, тобто, від ефективності функціонування всієї митної системи держави за певних соціально-економічних умов. Проте, в нашому дослідженні основну увагу зосередимо на фіскальній компоненті роботи митних органів.

Дослідження й аналітична оцінка наявних методів організації та механізмів реалізації митного адміністрування в Україні, які ми здійснили у двох попередніх розділах, дозволили нам сформувавши певні орієнтири його вдосконалення й модернізації. У цьому контексті нами було з'ясовано:

Динаміку темпів зростання реального ВВП та поширення тіньової економіки України за період з 2012 – 2021 рр., яка засвідчила тенденцію до зростання тіньового бізнесу.

Було продемонстровано та проаналізовано найпоширеніші схеми поглиблення тіньової економіки в державі, які реалізуються недоброчесними платниками податків за умов недосконалого чинного законодавства що послаблює ефективність митного адміністрування.

Систематизовано основні проблеми протидії контрабанді в Україні з метою, з допомогою чого з'ясовано, що контрабанда – це складова транснаціональної організованої злочинності. Часто у таких схемах задіяні вищі посадові особи – державні службовці, судді, чиновники різних рівнів тощо.

У контексті окреслених проблем, опрацьовано та зазначено напрями вдосконалення митного адміністрування з метою запобігання контрабанді та протидії її поширенню в Україні.

ВИСНОВКИ

Функціонування світового господарства під впливом сучасних глобальних викликів потребують кардинальних змін національних економік усіх країн задля збалансування власних економічних інтересів. Відтак, здійснення необхідних реформ більшості сфер життя країни є важливим етапом суспільного розвитку для кожної з них. Однією з важливих сфер, яка потребує якісних трансформацій є сфера міжнародних торгівельних взаємин, а це, в свою чергу, потребує удосконалення процесів митного адміністрування. Пошук раціонального поєднання впроваджених заходів митного адміністрування, а також оптимальної структури організації діяльності митних органів та основних засад їхнього розташування на митній території нашої держави є значним визначальним чинником визначення ефективності організації роботи Державної митної служби України. Системність зазначених у роботі механізмів забезпечується відповідними формами й розміщенням митних органів, їхніх зв'язків та взаємовідносин у межах єдиного техніко-комунікаційного процесу реалізації митної справи.

Оцінка механізмів сучасного митного адміністрування у нашій країні останніми роками демонструє скорочення витрат часу на митне оформлення товарів та здійснення митних формальностей, що свідчить про покращення дієвості заходів митного адміністрування, спрощення митних процедур та їх гармонізації на законодавчому рівні в управлінні митною справою. Важливо розвивати найбільш дієві інструменти митного адміністрування, такі як спрощення митних процедур, стандартизація і гармонізація торгових процедур, удосконалення інформаційно-комунікаційні технології для модернізації митних органів України та обміну даними, управління ризиками і пост-митний аудит, спільний митний контроль та посилити відповідальність причетних осіб до порушення митного законодавства. Також варто засвідчити, що вкрай актуальним питанням у цьому аспекті є подальший розвиток сегменту митного адміністрування як наявності та дієвості «єдиного вікна», удосконалення й

модернізація функціонування наявних пунктів пропуску в Україні, скоординоване управління митними ризиками та організація робочого процесу на короні, верифікація даних, моніторинг ефективності вітчизняних коридорів, а також надання митних преференцій для добросовісних учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Узагальнюючи вивчення теорії та практики здійснення митного адміністрування в Україні ми дійшли наступних висновків:

1. У ході дослідження теоретичних основ та сутності митного адміністрування ми визначили наукові підходи щодо трактування дефініції схожих понять: «податкове адміністрування», «адміністрування податків, зборів та платежів», у контексті чого визначилися із поняттям досліджуваної проблематики та митне адміністрування трактувати як систему ефективного управління держави у галузі митної справи, за допомогою якої реалізуються правоохоронна, безпекова та фіскальна функції митних органів, підвищуються надійність та якість здійснення митних формальностей.
2. Розглянуто три основні функції митного адміністрування, до яких зараховано: фіскальна, регулятивна та контрольна та низку його підфункцій, такі як: планування та прогнозування, управління ризиками, облікова функція, митне регулювання, консультаційно-інформаційна, аналітична, підфункція юридичного супроводу та адміністрування заборгованості.
3. До інструментів митного адміністрування ми зарахували 9 основних елементів: ставки митних платежів, митні процедури, тарифні пільги та преференції, контролінг, податкове та митне консультування, методи визначення митної вартості, способи нетарифного регулювання ЗЕД, облік суб'єктів ЗЕД тощо. Водночас нами визначено методи реалізації митного адміністрування: інституційно-правові, адміністративні, соціально-психологічні та виховні.

4. У процесі дослідження зарубіжного досвіду митного адміністрування нами розглянуто низку міжнародних запобіжників щодо усунення ризиків у митній сфері, а також Вітчизняні нормативно-правові документи, що регулюють питання управління митними ризиками в Україні.
5. Аналізуючи практику використання митно-тарифних інструментів, ми розділили їх на дві групи: тарифні й нетарифні. До першої з них нами зараховано мита й тарифні квоти, а перелік другої складається з квот, ліцензій, субсидій та ін.
6. Аналіз динаміки надходжень митних платежів до Державного бюджету України за період з 2013 по 2021 рр. продемонстрував чітку тенденцію до зростання їх номінальних значень. Натомість відносні показники динаміки частки митних платежів у податкових надходженнях та доходах зведеного бюджету за відповідний період, демонструють тенденцію до їх зниження.
7. Здійснивши регресійний аналіз статистичних даних, продемонстрованих Міністерством фінансів України щодо доходів зведеного бюджету та надходжень митних платежів, довели їхню безпосередню залежність та взаємовплив. Про це свідчить коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,94$ та регресійна модель даної взаємозалежності, зображена на рис. 2.5.
8. При дослідженні експортного регіонального потенціалу України, ми розділили області (регіони) на умовні дві групи, до першої з яких, віднесли регіони з високим рівнем експорту, до другої – з малим рівнем експорту. У першій групі ми проаналізували експортний потенціал з регіонів: Дніпропетровської та Донецької областей, а також м. Київ, з допомогою чого виявили, що частка регіонального експортного потенціалу цих регіонів поступово знижується, тоді як моніторинг областей другої групи, виявив протилежні тенденції – експортний потенціал Івано-Франківської, Тернопільської та Чернівецької областей стабільний і помірно й систематично збільшується з кожним роком, причиною чого є нестабільна політична ситуація, військова агресія сусідньої країни, наближеність до митного кордону держави, а також взаємовплив політики й бізнесу та

концентрація великих експортних фірм поближче до джерел задоволення конкретних економічних інтересів у стінах влади.

9. Нами сформовані певні механізми вдосконалення митного адміністрування, які полягають на скороченні обсягів тіньової економіки, зокрема на впровадженні кримінальної відповідальності поширення контрабанди в Україні, що забезпечило б недоброчесним суб'єктам господарювання і посадовим особам більш ретельно, й відповідально ставитися до покладених на них обов'язків.
10. Нами були охарактеризовані найбільш поширені схеми порушення митного законодавства держави, що викликають низку певних негативних явищ. Охарактеризовані та запропоновані проблеми протидії контрабанді в Україні, у зв'язку з чим запропоновані певні механізми боротьби з контрабандою, до яких, насамперед відноситься підвищення рівня контролездатності митних органів, покращення інформаційно-комунікаційного та технічного забезпечення, і посилення відповідальності (у тому числі запровадження кримінальної відповідальності за товарну контрабанду) та за розробку й участь у відповідних контрабандних схемах як суб'єктів зовнішньої торгівлі так і працівників митних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Абрамчик Л. Я. Налоговое администрирование в системе финансового контроля. *Финансовое право*. 2005. № 6. С. 12-15.
2. Антипенко В. Ф. Міжнародне публічне право : навчальний посібник. К. : Національний аграрний університет 2012. 420 с. URL: http://megalib.com.ua/book/112_Mijnarodne_pyblichne_pravo_Tom_1.htm (дата звернення: 12.05.21 р.)
3. Бандурка О.М., Понікаров В.Д., Попова С.М. Податкове право: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури. 2012. 312 с.
4. Барабанова В. В. Теоретичні аспекти податкового планування підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. № 2., 2013. С. 115-117. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_2_30. (дата звернення: 10.08.21 р.)
5. Бусол О. Проблема контрабанди в Україні: як змінити систему протидії?. *Active.Lex. Юридичні новини Україною* URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/problema-kontrabandy-v-ukrayini-yak-zminyty-systemu-protudyiy/> (дата звернення: 12.08.21 р.).
6. Василевська Г. Економічні засади теорії податкового адміністрування в Україні. *Економічний аналіз*. Випуск 3 (19). Тернопіль: ТНЕУ – «Економічна думка», 2008. С. 77 – 81.
7. Василевська Г. Макроекономічні тенденції суспільного розвитку. [Сучасна парадигма фіскальної політики України в умовах формування суспільства сталого розвитку] : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. Крисоватого. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 460 с.
8. Динаміка еволюції людського інтелекту, етико-естетичного сприйняття художньої творчості. Збірник матеріалів XIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції .Київ, Лондон, 2011. <https://docplayer.com/39074830-Dinamika-evolyuciyi-lyudskogo-intelektu-etiko-estetichnogo-spriynyattya-svitu-i-hudozhnoyi-tvorchosti.html> (дата звернення: 02.10.21 р.).

9. Динаміка надходжень митних, податкових платежів та загальних доходів Державного бюджету України. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>: (дата звернення: 02.12.21 р.)
10. Жлуктенко Ю. О., Биховець Н. М., Шванц А. В. Українсько-англійський словник / за ред. Ю. О. Жулкевича. Київ, 1986. С.432.
11. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» № 2012, № 25, ст.263. ВВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17#Text> (дата звернення: 02.12.21 р.).
12. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» № 2012, № 25, ст.263. ВВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17#Text> (дата звернення: 12.11.21 р.)
13. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)». №2680-VIII від 07.02.2019. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 9. 50 с.
14. Закон України «Про митний тариф України» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 42, ст.344/із змінами та доповненнями № 1261-IX від 19.02.2021 URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text) (дата звернення: 02.12.21 р.)
15. Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» № 959-XII від 16 квітня 1991 року / Редакція від 01.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 22.10.21 р.)
16. Звітні дані Міністерства фінансів України. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 22.10.21 р.).
17. Іванов С.В. Адміністративно-правовий механізм реалізації державної митної політики в Україні: дис. - ступеня докт. юр. Наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Харків : Харківський

- національний університет внутрішніх справ. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5042/aref_Ivanov%20S%20V_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 24.07.21 р.).
- 18.Кинякин М. В. Влияние унификации таможенного администрирования на процесс становления экономической интеграции в рамках ЕврАзЭС. *Вестник РГЭУ (РИНХ)*, 2010. № 2 (31). С. 50-58.
- 19.Коваль О.О. Поняття та система адміністрування податків та зборів в Україні. *Наше право*. 2015. № 1. с. 159-164
- 20.Компендіум з управління ризиками СОТ (WCO Customs Risk Management Compendium). (EC0631EAE1b). Annex. Doc. EC0631E. URL: <http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/enforcement-and-compliance/activities-and-programmes/risk-management-and-intelligence/risk-management-compendium-volume-1.pdf?db=web> (дата звернення: 22.08.21 р.).
- 21.Концепція реформування діяльності митної служби України «Обличчям до людей». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0019342-10#Text> (дата звернення: 22.10.21 р.).
- 22.Крисоватий А.І. Теоретико-організаційні домінанти та практика реалізації податкової політики в Україні. Тернопіль: Карт-бланш. 2005. 372 с.
- 23.Крисоватий А. Податки та інфляція: філософія залежності. *Світ фінансів*. 4(9), 2015. С.56-66.
- 24.Крисоватий А.І., Василевська Г.В. Новітня парадигма преференційного оподаткування: монографія. Київ: ЦУП, 2013. 260 с.
- 25.Крисоватий А.І., Новосад І.В. Діяльність митних органів у забезпеченні митної безпеки України у сфері протидії порушенням митних правил. *Науковий погляд: економіка та управління* № 2 (58), 2017.
- 26.Митна політика. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/customs-policy> (дата звернення: 22.10.21 р.)

27. Митний кодекс Європейського Союзу щодо управління ризиками, прийнятий відповідно до Регламенту (ЄС) № 952/2013 Європейського Парламенту та Ради від 9 жовтня 2013 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13#Text (дата звернення: 21.08.21 р.)
28. Митний кодекс України. Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552. URL: <http://sfs.gov.ua/mk/> (дата звернення: 02.06.21 р.)
29. Митні прототипи ЄС (Customs blueprints: pathways to better Customs). URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/eu-training/customs-blueprints_en (дата звернення: 22.10.21 р.).
30. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція, 1973 р.) ВРУ. про приєднання до Конвенції див. Закон № 227-V (227-16) від 05.10.2006. ВВР, 2006 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text (дата звернення: 28.11.21 р.)
31. Морозова М. С. Административные процедуры в деятельности таможенных органов Российской Федерации и их правовая значимость в условиях интеграции России в Единое экономическое пространство. *Административное и муниципальное право.* – 2012. – № 6. – С. 70-74.
32. Наказ «Про затвердження Концепції створення, упровадження і розвитку системи аналізу та керування ризиками та Положення про систему аналізу й селекції факторів ризику при визначенні окремих форм митного контролю». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MK050527> (дата звернення: 22.10.21 р.)
33. Обсяги експорту-імпорту товарів за регіонами України у відповідні роки. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.10.21 р.)
34. Парфенов Р. Н. К вопросу о совершенствовании таможенного администрирования. *Сборник научных трудов РТА.* – 2003. – С. 94-99, с. 95

35. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки» від 05 серпня 2020 р. № 695. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820> (дата звернення: 02.08.21 р.)
36. Програма економічних реформ на 2010 - 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS14838> (дата звернення: 02.08.21 р.)
37. Проскура Е.П., Капустян Е.М. Методологічні засади податкового адміністрування. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 10 (136). С. 195-201
38. Проценко Т.О. Правове забезпечення адміністрування податків та митних платежів: монографія. Ірпінь: Нац. акад. ДПС України. 2006. 586 с
39. Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації (2005 р.) . Верховна Рада України. Офіційний сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976_003?lang=uk#Text (дата звернення: 11.10.21 р.)
40. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року» № 687-р. від 24 липня 2019 р. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.10.21 р.)
41. Рячинський Р. Доктринальне визначення поняття адміністрування податків та зборів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. №6. Том. 3, 2017. С. 148 – 151. (дата звернення: 11.08.21 р.)
42. Селіванов А. О. Адміністрування податків: нові проблеми в адміністративному та фінансовому праві України. *Право України*. 2002. № 2. С. 34-38
43. Спеціалізована лабораторія з питань експертизи та досліджень Держмитслужби (СЛЕД). Державна митна служба України. Офіційний сайт

- URL: <https://customs.gov.ua/spetsializovana-laboratoriia-z-pitan-ekspertizi-ta-doslidzhen-derzhmitsluzhbi> (дата звернення: 11.08.21 р.)
- 44.Сторожук О. Напрями вдосконалення митного контролю під час перетину митного кордону автомобільним транспортом. НДІ фіскальної політики. URL: <https://www.ndifp.com/1581/> (дата звернення: 11.08.21 р.)
- 45.Стратегія розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року. «Про розвиток системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року» (Розпорядження КМУ). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2017-%D1%80> (дата звернення: 26.11.21 р.)
46. Правове забезпечення адміністрування податків та митних платежів: монографія. Ірпінь: Нац. акад. ДПС України. 2006. 586 с.
- 47.Тіньова економіка : аналітична записка. Міністерство економіки України. URL: file:///C:/Users/Legion/Downloads/Shadow_6%20%D0%BC%202021.pdf (дата звернення: 26.11.21 р.).
- 48.Угода про спрощення процедур торгівлі СОТ. Верховна Рада України : офіційний сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_053#Text (дата звернення: 26.11.21 р.).
- 49.Харкова Л.О. Сучасні поглиблені та розширені митні союзи. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право № 4 (69): Міжнародна економіка та менеджмент, 2013. С.46-52. URL: [http://zt.knute.edu.ua/files/2013/4\(69\)/uazt_2013_4_8.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2013/4(69)/uazt_2013_4_8.pdf) (дата звернення: 18.10.21 р.)
- 50.Мельник В. Мельниу М., Баличев Є. Напрями удосконалення адміністрування податків на споживання в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. № 9. С. 14-18.
- 51.Vasylevska H. Current trends and macroeconomic effects of fiscal space functioning of Ukraine. *SHS Web of Conferences* no 57, 01030. InfoGlob, 2018. URL: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20185701030> (дата звернення: 06.12.21 р.)

52. Vasylevska H. Economic Aspects of Formation of the Ukrainian Fiscal Space. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. Studia Ekonomiczne*, 2019. P. 201-213. (дата звернення: 06.12.21 р.).
53. Vasylevska H. Fiscal Asymmetries of the Ukrainian Economy During the Global Pandemic Crisis: Economic Decline or Chance of Success. *EasyChair Preprint* no. 6371. URL: <https://www.easychair.org/publications/preprint/7M4B> (дата звернення: 06.12.21 р.)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ОБЛІКУ

Кафедра Податків та фіскальної політики

ДОДАТКИ

Випускна кваліфікаційна робота на тему:
**МИТНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ В
УКРАЇНІ**

Роботу виконав:
студентка гр. ФМСм - 11
Вакольчук Наталія Василівна

Науковий керівник:
канд. екон. наук, доцент
Василевська Галина Василівна

Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами за 9 місяців 2021 року

	Експорт/ <i>Exports</i>		Імпорт/ <i>Imports</i>		Сальдо/ <i>Balance</i>	
	тис.дол. США/ <i>thsd.</i> <i>USD</i>	у % до 9 місяців 2020/ <i>in %</i> <i>of January</i> – <i>September</i> 2020	тис.дол. США/ <i>thsd.</i> <i>USD</i>	у % до 9 місяців 2020/ <i>in %</i> <i>of January</i> – <i>September</i> 2020		
Усього	8798845,0	104,0	5355641,3	131,0	#####	Total
у тому числі						<i>of which</i>
Австралія	13854,8	213,2	2293,1	125,1	11561,7	<i>Australia</i>
Австрія	191861,8	141,1	80593,3	102,4	111268,6	<i>Austria</i>
Азербайджан	25553,5	147,3	15325,7	110,6	10227,8	<i>Azerbaijan</i>
Албанія	617,6	49,3	5667,7	265,5	-5050,1	<i>Albania</i>
Алжир	7290,3	90,8	802,9	89,4	6487,4	<i>Algeria</i>
Ангола	556,1	248,9	к/с	к/с	к/с	<i>Angola</i>
Андорра	97,4	44,7	к/с	к/с	к/с	<i>Andorra</i>
Антигуа і Барбуда	212,9	41,1	-	-	212,9	<i>Antigua and Barbuda</i>
Аргентина	875,7	261,6	433,9	184,4	441,9	<i>Argentina</i>
Аруба	526,0	155,1	к/с	к/с	к/с	<i>Aruba</i>
Афганістан	780,0	46,3	33,1	61,9	746,9	<i>Afghanistan</i>
Багамські Острови	714,2	8,8	к/с	к/с	к/с	<i>Bahamas</i>
Бангладеш	3671,1	170,2	50,4	17,2	3620,7	<i>Bangladesh</i>
Барбадос	1151,4	177,1	к/с	к/с	к/с	<i>Barbados</i>
Бахрейн	194,0	306,1	к/с	к/с	к/с	<i>Bahrain</i>
Беліз	8778,9	144,8	к/с	к/с	к/с	<i>Belize</i>
Бельгія	90775,3	128,5	137310,1	129,6	-46534,8	<i>Belgium</i>
Бермудські Острови	131,7	45,9	2265,1	36,8	-2133,4	<i>Bermuda</i>
Білорусь	81851,4	95,1	68755,6	97,3	13095,8	<i>Belarus</i>
Болгарія	44530,3	134,0	43472,1	230,0	1058,2	<i>Bulgaria</i>
Боснія і Герцеговина	545,1	276,2	129,5	255,7	415,6	<i>Bosnia and Herzegovina</i>
Бразилія	660,7	44,4	4250,5	245,2	-3589,8	<i>Brazil</i>

Британська територія в Індійському океані	к/с	к/с	-	-	к/с	<i>British Indian Ocean Territory</i>
Британські Віргінські Острови	69636,6	56,6	4278,1	84,8	65358,5	<i>British Virgin Islands</i>
Вануату	458,3	133,4	к/с	-	к/с	<i>Vanuatu</i>
Віргінські Острови (США)	115,9	4,5	-	-	115,9	<i>United States Virgin Islands</i>
Вірменія	4760,2	128,2	4836,2	288,4	-76,0	<i>Armenia</i>
В'єтнам	1433,3	20,5	1610,4	302,8	-177,2	<i>Viet Nam</i>
Гана	2902,3	82,4	8,2	14,2	2894,1	<i>Ghana</i>
Гвінея	225,0	41,1	к/с	к/с	к/с	<i>Guinea</i>
Гернсі	11,5	к/с	343,1	к/с	-331,5	<i>Guernsey</i>
Гібралтар	3061,7	125,4	к/с	к/с	к/с	<i>Gibraltar</i>
Гонконг, Особливий адміністративний район Китаю	53657,6	126,0	3908,8	176,6	49748,8	<i>China, Hong Kong Special Administrative Region</i>
Гренландія	к/с	к/с	к/с	-	к/с	<i>Greenland</i>
Греція	8809,9	101,5	39424,8	513,7	-30614,9	<i>Greece</i>
Грузія	31924,4	128,6	37328,6	144,2	-5404,2	<i>Georgia</i>
Данія	168940,2	123,1	60461,2	107,3	108479,1	<i>Denmark</i>
Демократична Республіка Конго	1175,0	104,5	к/с	к/с	к/с	<i>Democratic Republic of the Congo</i>
Держава Палестина	752,3	87,2	152,5	к/с	599,8	<i>State of Palestine</i>
Джерсі	1789,7	366,2	к/с	к/с	к/с	<i>Jersey</i>
Джибуті	к/с	-	к/с	к/с	к/с	<i>Djibouti</i>
Домініканська Республіка	7510,4	15224,7	3132,3	447,8	4378,0	<i>Dominican Republic</i>
Еквадор	994,4	99,6	146,2	225,8	848,2	<i>Ecuador</i>
Есватіні	169,9	53,5	к/с	-	к/с	<i>Eswatini</i>
Естонія	95842,3	68,0	40592,4	123,0	55249,8	<i>Estonia</i>
Ефіопія	10189,4	798,2	803,5	к/с	9385,9	<i>Ethiopia</i>
Єгипет	70704,7	288,7	110169,6	202,0	-39464,9	<i>Egypt</i>
Ємен	653,2	211,5	к/с	к/с	к/с	<i>Yemen</i>
Замбія	433,6	131,2	к/с	к/с	к/с	<i>Zambia</i>
Західна Сахара	к/с	-	к/с	к/с	к/с	<i>Western Sahara</i>
Зімбабве	634,2	99,6	к/с	к/с	к/с	<i>Zimbabwe</i>
Ізраїль	199119,9	130,5	25565,5	95,2	173554,5	<i>Israel</i>

Індія	106659,4	141,5	6241,6	92,1	100417,9	<i>India</i>
Індонезія	2964,6	225,9	754,9	45,7	2209,6	<i>Indonesia</i>
Ірак	1415,3	17,4	2133,3	57,4	-718,0	<i>Iraq</i>
Іран (Ісламська Республіка)	1708,0	105,5	698,8	186,0	1009,2	<i>Iran (Islamic Republic of)</i>
Ірландія	81176,9	87,2	268360,1	145,2	-187183,2	<i>Ireland</i>
Ісландія	926,3	121,0	65,9	77,8	860,4	<i>Iceland</i>
Іспанія	35184,4	96,3	31615,0	121,0	3569,4	<i>Spain</i>
Італія	74532,3	110,9	28199,7	92,5	46332,6	<i>Italy</i>
Йорданія	2206,6	64,5	1234,4	240,5	972,3	<i>Jordan</i>
Казахстан	34392,0	152,8	18022,0	101,5	16370,1	<i>Kazakhstan</i>
Кайманові Острови	2223,2	119,8	к/с	к/с	к/с	<i>Cayman Islands</i>
Камерун	489,5	78,1	0,2	3,6	489,3	<i>Cameroon</i>
Канада	76089,1	93,5	10495,2	26,9	65593,8	<i>Canada</i>
Катар	4978,3	123,1	3705,7	260,5	1272,6	<i>Qatar</i>
Кенія	701,2	107,5	895,4	386,5	-194,3	<i>Kenya</i>
Киргизстан	919,8	68,8	1166,2	157,1	-246,5	<i>Kyrgyzstan</i>
Китай	64814,1	73,3	192797,4	116,5	-127983,3	<i>China</i>
Кіпр	269876,1	82,5	273418,3	156,3	-3542,2	<i>Cyprus</i>
Колумбія	565,3	241,0	220,7	770,6	344,5	<i>Colombia</i>
Комори	1030,0	111,9	к/с	к/с	к/с	<i>Comoros</i>
Конго	456,1	95,1	к/с	к/с	к/с	<i>Congo</i>
Корейська Народно- Демократична Республіка	311,6	1806,1	90,9	к/с	220,7	<i>Democratic People's Republic of Korea</i>
Коста-Рика	109,0	83,2	133,9	399,0	-24,9	<i>Costa Rica</i>
Кот-Д'Івуар	425,2	115,9	12,9	к/с	412,3	<i>Cote d'Ivoire</i>
Куба	51,0	24,9	581,8	71,9	-530,8	<i>Cuba</i>
Кувейт	683,5	145,8	к/с	к/с	к/с	<i>Kuwait</i>
Кюрасао	3109,4	103,1	395,5	к/с	2714,0	<i>Curaçao</i>
Латвія	34769,9	106,4	42651,7	142,0	-7881,8	<i>Latvia</i>
Литва	45219,7	106,6	43952,9	167,5	1266,8	<i>Lithuania</i>
Ліберія	8946,8	88,6	-	-	8946,8	<i>Liberia</i>
Ліван	4553,6	191,8	617,3	178,7	3936,3	<i>Lebanon</i>
Лівія	742,2	109,7	406,5	126,5	335,7	<i>Libya</i>

Ліхтенштейн	456,2	39,9	35,0	к/с	421,3	<i>Liechtenstein</i>
Люксембург	21234,7	127,0	76862,1	155,4	-55627,3	<i>Luxembourg</i>
Маврикій	367,8	47,3	195,2	46,2	172,6	<i>Mauritius</i>
Мавританія	689,1	164,4	-	-	689,1	<i>Mauritania</i>
Малайзія	2881,9	29,7	897,0	129,7	1984,9	<i>Malaysia</i>
Малі	1123,5	2364,4	к/с	к/с	к/с	<i>Mali</i>
Мальдіви	4272,1	2125,8	21650,7	709,4	-17378,5	<i>Maldives</i>
Мальта	179169,9	171,2	203647,0	235,2	-24477,1	<i>Malta</i>
Марокко	16474,2	110,6	344,5	254,9	16129,7	<i>Morocco</i>
Маршаллові Острови	31497,2	130,7	154,0	к/с	31343,2	<i>Marshall Islands</i>
Мексика	726,5	121,5	2965,1	272,8	-2238,7	<i>Mexico</i>
Монако	506,4	181,8	69,4	52,5	437,1	<i>Monaco</i>
Монголія	241,2	80,1	184,8	217,6	56,5	<i>Mongolia</i>
М'янма	к/с	к/с	-	-	к/с	<i>Myanmar</i>
Намібія	235,4	110,3	к/с	к/с	к/с	<i>Namibia</i>
Непал	557,1	1067,6	к/с	к/с	к/с	<i>Nepal</i>
Нігер	101,2	4081,1	к/с	-	к/с	<i>Niger</i>
Нігерія	12257,9	123,3	394,7	120,5	11863,1	<i>Nigeria</i>
Нідерланди	203765,6	114,8	88708,0	124,5	115057,6	<i>Netherlands</i>
Німеччина	489616,5	107,6	306263,5	105,8	183353,0	<i>Germany</i>
Нова Зеландія	474,4	123,1	228,4	102,6	246,0	<i>New Zealand</i>
Норвегія	31275,4	112,2	9591,2	30,3	21684,2	<i>Norway</i>
Об'єднана Республіка Танзанія	757,2	168,0	5592,7	1062,9	-4835,5	<i>United Republic of Tanzania</i>
Об'єднані Арабські Емірати	283816,0	116,9	79933,4	150,4	203882,6	<i>United Arab Emirates</i>
Оман	290,3	94,8	12,8	74,2	277,6	<i>Oman</i>
Острів Мен	6380,1	21,8	73,0	63,6	6307,2	<i>Isle of Man</i>
Острови Кука	398,2	91,3	к/с	-	к/с	<i>Cook Islands</i>
Пакистан	3019,1	132,8	1172,2	224,9	1847,0	<i>Pakistan</i>
Палау	716,0	94,2	к/с	к/с	к/с	<i>Palau</i>
Панама	15796,7	93,2	1928,4	43,3	13868,2	<i>Panama</i>
Перу	912,3	86,0	464,4	310,9	447,9	<i>Peru</i>
Південна Африка	2999,3	100,6	1421,2	168,8	1578,2	<i>South Africa</i>
Південний Судан	к/с	к/с	к/с	к/с	к/с	<i>South Sudan</i>

Продовження Додатку А

Північна Македонія	3740,6	121,6	506,7	203,0	3233,9	<i>North Macedonia</i>
Польща	334190,7	106,7	186531,0	135,4	147659,7	<i>Poland</i>
Португалія	13841,5	300,4	9819,4	352,3	4022,1	<i>Portugal</i>
Республіка Корея	39952,4	101,8	16015,6	150,6	23936,7	<i>Republic of Korea</i>
Республіка Молдова	46869,1	109,3	28351,8	143,1	18517,3	<i>Republic of Moldova</i>
Російська Федерація	1463411,1	75,5	121917,1	94,7	1341493,9	<i>Russian Federation</i>
Руанда	221,9	199,7	к/с	к/с	к/с	<i>Rwanda</i>
Румунія	94043,0	119,5	16712,2	103,1	77330,9	<i>Romania</i>
Сан-Марино	1378,1	147,5	к/с	к/с	к/с	<i>San Marino</i>
Сан-Томе і Принсіпі	к/с	к/с	-	-	к/с	<i>Sao Tome and Principe</i>
Саудівська Аравія	9435,4	177,2	725,3	297,2	8710,1	<i>Saudi Arabia</i>
Святий Престол	-	-	к/с	к/с	к/с	<i>Holy See</i>
Сейшельські Острови	3072,9	57,8	1307,5	387,7	1765,5	<i>Seychelles</i>
Сенегал	376,6	583,1	167,3	169,8	209,3	<i>Senegal</i>
						<i>Saint Vincent and the</i>
Сент-Вінсент і Гренадіни	3076,3	90,7	к/с	к/с	к/с	<i>Grenadines</i>
Сент-Кітс і Невіс	2277,2	121,3	-	-	2277,2	<i>Saint Kitts and Nevis</i>
Сербія	10456,4	101,6	5053,4	149,1	5403,0	<i>Serbia</i>
Сингапур	43058,7	119,9	21169,0	206,9	21889,7	<i>Singapore</i>
Сирійська Арабська Республіка	1330,9	127,7	к/с	к/с	к/с	<i>Syrian Arab Republic</i>
Словаччина	32593,4	78,2	25424,2	155,3	7169,1	<i>Slovakia</i>
Словенія	18218,1	104,0	8358,3	149,8	9859,8	<i>Slovenia</i>
Сомалі	130,3	175,4	к/с	к/с	к/с	<i>Somalia</i>
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	533851,2	114,0	401495,0	103,9	132356,3	<i>United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland</i>
Судан	594,1	84,1	к/с	к/с	к/с	<i>Sudan</i>
США	1343704,1	130,3	561752,3	112,1	781951,8	<i>United States of America</i>
Сьєрра-Леоне	695,9	106,5	к/с	к/с	к/с	<i>Sierra Leone</i>
Таджикистан	910,9	37,1	534,5	435,7	376,4	<i>Tajikistan</i>
Тайвань, Провінція Китаю	4154,7	100,2	378,6	68,8	3776,1	<i>Taiwan, Province of China</i>
Таїланд	1519,4	26,5	613,0	26,4	906,4	<i>Thailand</i>
Того	512,7	49,2	к/с	к/с	к/с	<i>Togo</i>

Тувалу	к/с	к/с	-	-	к/с	<i>Tuvalu</i>
Туніс	2315,5	175,2	1001,6	840,2	1313,9	<i>Tunisia</i>
Туреччина	135152,1	134,7	705380,7	218,2	-570228,6	<i>Turkey</i>
Туркменистан	4228,0	84,3	954,2	91,1	3273,9	<i>Turkmenistan</i>
Уганда	950,3	911,3	141,8	43,5	808,5	<i>Uganda</i>
Угорщина	175532,3	118,5	29281,7	81,7	146250,7	<i>Hungary</i>
Узбекистан	16664,4	260,8	4470,6	202,1	12193,8	<i>Uzbekistan</i>
Філіппіни	1145,9	219,1	92,0	67,9	1053,9	<i>Philippines</i>
Фінляндія	25995,8	120,4	24647,2	89,7	1348,6	<i>Finland</i>
Франція	139768,5	100,7	103723,6	132,4	36044,9	<i>France</i>
Хорватія	5658,0	123,2	9570,1	147,7	-3912,1	<i>Croatia</i>
Центральноафриканська Республіка	7,0	к/с	к/с	к/с	к/с	<i>Central African Republic</i>
Чехія	88941,9	117,8	43723,6	111,2	45218,2	<i>Czechia</i>
Чилі	112,9	87,0	657,9	99,3	-545,0	<i>Chile</i>
Чорногорія	1436,5	59,6	34880,9	523,6	-33444,4	<i>Montenegro</i>
Швейцарія	710163,8	119,5	175728,0	121,0	534435,8	<i>Switzerland</i>
Швеція	79349,4	102,6	59045,9	145,1	20303,5	<i>Sweden</i>
Шри-Ланка	2639,5	1580,4	2320,1	60,0	319,5	<i>Sri Lanka</i>
Ямайка	86,7	140,7	13,8	к/с	72,9	<i>Jamaica</i>
Японія	9676,8	151,0	2265,0	38,6	7411,8	<i>Japan</i>
Довідково: Країни ЄС	3043438,5	108,6	2282369,3	136,1	761069,2	<i>For information: EU countries</i>

к/с – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації/
data are not published in order to ensure compliance with the requirements of the Law of Ukraine On the State Statistics regarding confidentiality of information.

¹Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях/ *Excluding the temporarily occupied territories of the Autonomous Republic of Crimea, the city of Sevastopol and a part of temporarily occupied territories in the Donetsk and Luhansk regions.*

Джерело: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Обсяги експорту-імпорту товарів за регіонами України у 2016 році¹

	Експорт			Імпорт			Сальдо
	тис.дол. США	у %	у % до	тис.дол. США	у %	у % до	
		до 2015	загального обсягу		до 2015	загального обсягу	
Україна	36361711,2	95,4	100,0	39249797,2 ²	104,6	100,0	-2888086,0
у тому числі							
Вінницька	982955,8	116,1	2,7	299390,4	112,3	0,8	683565,4
Волинська	611874,2	96,9	1,7	1130757,2	181,8	2,9	-518883,0
Дніпропетровська	5864832,5	91,7	16,1	3443565,6	106,8	8,8	2421266,9
Донецька	3430783,8	92,8	9,4	1110777,2	92,4	2,8	2320006,6
Житомирська	484674,8	109,8	1,3	336693,0	136,7	0,9	147981,8
Закарпатська	1211902,4	110,7	3,3	1133380,9	112,1	2,9	78521,5
Запорізька	2292804,6	78,2	6,3	998432,0	92,0	2,5	1294372,6
Івано-Франківська	573736,5	153,8	1,6	405969,7	137,9	1,0	167766,8
Київська	1705127,2	100,9	4,7	2951643,4	114,1	7,5	-1246516,2
Кіровоградська	427431,4	105,1	1,2	183997,8	174,5	0,5	243433,6
Луганська	435726,5	169,0	1,2	357396,1	112,2	0,9	78330,4
Львівська	1275566,1	105,7	3,5	1699411,8	117,4	4,3	-423845,7
Миколаївська	1666363,1	104,0	4,6	685781,5	119,3	1,7	980581,6
Одеська	1520473,9	88,0	4,2	1231360,6	127,3	3,1	289113,3
Полтавська	1436045,0	97,0	3,9	842723,6	103,5	2,1	593321,4
Рівненська	318252,0	84,1	0,9	254974,3	126,0	0,6	63277,7
Сумська	542240,0	89,4	1,5	436915,6	108,3	1,1	105324,4
Тернопільська	294260,9	101,1	0,8	274896,3	106,0	0,7	19364,6
Харківська	1027843,0	78,4	2,8	1489451,2	115,9	3,8	-461608,2
Херсонська	246567,0	103,4	0,7	166342,0	118,1	0,4	80225,0
Хмельницька	318695,5	79,4	0,9	331906,5	128,0	0,8	-13211,0
Черкаська	474333,1	109,3	1,3	291226,2	127,7	0,7	183106,9
Чернівецька	119319,1	110,2	0,3	95758,4	122,2	0,2	23560,7
Чернігівська	432794,5	78,5	1,2	473944,1	124,7	1,2	-41149,6
м.Київ	8568787,0	98,0	23,6	16136956,9	111,3	41,1	-7568169,9
¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.							
² З урахуванням не розподілених за регіонами поставок нафти сирової та газу природного.							

Регіональні обсяги зовнішньої торгівлі товарами у 2017 році¹

	Експорт			Імпорт			Сальдо
	тис.дол. США	у %	у % до загального обсягу	тис.дол. США	у %	у % до загального обсягу	
		до 2016			до 2016		
Україна	43264736,0	119,0	100,0	49607173,9 ₂	126,4	100,0	-6342437,9
у тому числі							
Вінницька	1217714,0	123,9	2,8	407075,5	136,0	0,8	810638,5
Волинська	689287,7	112,7	1,6	1334974,0	118,1	2,7	-645686,3
Дніпропетровська	7052759,5	120,3	16,3	4609551,3	133,9	9,3	2443208,2
Донецька	4432600,2	129,2	10,2	2033912,3	183,1	4,1	2398687,9
Житомирська	589727,3	121,7	1,4	449904,4	133,6	0,9	139822,9
Закарпатська	1446423,2	119,4	3,3	1341735,6	118,4	2,7	104687,6
Запорізька	2980860,6	130,0	6,9	1328178,1	133,0	2,7	1652682,5
Івано- Франківська	665400,5	116,0	1,5	637204,4	157,0	1,3	28196,1
Київська	1748405,8	102,5	4,0	3404074,6	115,3	6,9	-1655668,8
Кіровоградська	415614,8	97,2	1,0	236115,0	128,3	0,5	179499,8
Луганська	233904,7	53,7	0,5	273151,6	76,4	0,6	-39246,9
Львівська	1585154,1	124,3	3,7	2180388,2	128,3	4,4	-595234,1
Миколаївська	1900646,2	114,1	4,4	781715,6	114,0	1,6	1118930,6
Одеська	1813852,2	119,3	4,2	1427930,8	116,0	2,9	385921,4
Полтавська	1864524,1	129,8	4,3	1149719,4	136,4	2,3	714804,7
Рівненська	383300,6	120,4	0,9	341245,3	133,8	0,7	42055,3
Сумська	672733,3	124,1	1,6	551131,3	126,1	1,1	121602,0
Тернопільська	380193,7	129,2	0,9	351695,2	127,9	0,7	28498,5
Харківська	1191537,1	115,9	2,8	1619368,9	108,7	3,3	-427831,8
Херсонська	289153,3	117,3	0,7	201428,0	121,1	0,4	87725,3
Хмельницька	467642,2	146,7	1,1	414264,3	124,8	0,8	53377,9
Черкаська	617781,3	130,2	1,4	403227,5	138,5	0,8	214553,8
Чернівецька	149780,6	125,5	0,3	113196,8	118,2	0,2	36583,8
Чернігівська	625068,7	144,4	1,4	445058,4	93,9	0,9	180010,3
м.Київ	9738299,2	113,7	22,5	19848604,5	123,0	40,0	-
							10110305,3
¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.							
² З урахуванням не розподілених за регіонами поставок газу природного.							